

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΟΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«ΟΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ» (Άρχιμ. Ι. Γ. Άλεξίου)	65
ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΘΡΟΝΟ ΤΟ ΛΑΜΠΡΟ (Α. Σταυρίτη)	68
Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΕΓΑΛΩΣΥΝΗΣ (Δημ. Ν. Παπαθανασοπούλου)	69
«Ο ΑΣΥΛΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ» (Μ. Ι. Άντωνοπούλου)	73
ΣΤΟ ΡΑΦΙ ΜΙΑΣ ΠΑΛΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ (Ζ. Σ.)	77
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ: ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ '21 (Θεοδώρας Κουθάτσου - Κατσορίδου)	78
ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟΙ (ἀπόσπασμα, Διονυσίου Σολωμοῦ)	80
Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ ΙΔΕΑ (Άθηνᾶς Καραμπέτσου)	81
ΔΙΠΛΗ ΓΙΟΡΤΗ (ποίημα, Γ. Βερίτη)	83
ΤΟ 1821 ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΚΕΙΜΕΝΑ (Τιμοθ. Ι. Τιμοθεάδη)	84
ΜΑΝΤΩ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ (Ζ. Ρ. Σαραντίδου)	88
Η ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΑΣΕΜΝΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΣΤΙΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟ- ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΑΙΝΙΕΣ (Τό Νομικό Τμήμα τῆς Χ.Ε.Ε.)	90
ΕΠΙΚΑΙΡΑ (Π. Κλωνάρη)	95

ΕΤΟΣ 49ο

ΜΑΡΤΙΟΣ 1986

ΑΡΙΘ. 469

ΔΡΑΧ. 40

Πρὸς τοὺς κ. κ. συνδρομητὰς τῶν «Ἀκτίνων»

Καθὼς ἀρχίζει ἡ νέα χρονιά, παρακαλοῦμε ὅλους τοὺς φίλους, συνεργάτας - συνδρομητὰς μας, νὰ ἀνανεώσουν ἔγκαιρα τὴ συνδρομὴ των γιὰ τὸ 1986, μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι συμβάλλουν, ὡς συνεργάται, εἰς τὸ πνευματικὸ ἔργον τῶν «Ἀκτίνων» καὶ συμμετέχουν ἀποτελεσματικὰ στὸ δύσκολο ἀγῶνα γιὰ τὴ συνέχιση τῆς ἐκδοτικῆς μας προσπάθειας, σὲ τόσο ἀπαιτητικούς καιρούς.

Ἐτησία συνδρομὴ γιὰ τὸ 1986 δρχ. 400.

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Ἐσωτερικοῦ: Δρχ. 400. Ἐξωτερικοῦ γενικῶς: \$ 10.

Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται εἰς τὰ γραφεῖα μας, Ἀθηνῶν (Καρύτση 14), Θεσσαλονίκης (Ἄγ. Σοφίας 41). Ἢμπορεῖ ἐπίσης νὰ ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς ἢ δι' ἀποστολῆς ἴσης ἀξίας γραμματοσήμων.

Εἰδικῶς οἱ συνδρομηταὶ μας τῆς ἐπαρχίας ἡμποροῦν νὰ καταθέτουν τὴ συνδρομὴ τους, ἔναντι κανονικῆς ἀποδείξεως πληρωμῆς, στοὺς ἐθελοντὰς ἀντιπροσώπους ἢ συνεργάτας μας στὶς πόλεις ὅπου ὑπάρχουν.

ΑΚΤΙΝΕΣ

Έτος 49ο

ΜΑΡΤΙΟΣ 1986

Αριθ. 469

ΜΝΗΜΗ ΕΘΝΟΓΕΡΣΙΑΣ

«ΟΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ»

Δέν είναι μόνο τὰ γραπτά κείμενα τῶν κληρικῶν καὶ οἱ λόγοι τῶν ὀπλαρχηγῶν τῆς Ἐθνεγερασίας, γεμάτα «πνοές πίστεως» καὶ ἐξάρσεως πατριωτικῆς.

Καὶ οἱ «Ἐθνικὲς τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεις» στίς διακηρύξεις τους, τὴν ἴδια «γραμμὴ» ἀκολουθοῦν. Οἱ προκηρύξεις αὐτὲς εἶναι ὑπέροχα «ντοκουμένα» τῆς ψυχικῆς ἀνατάσεως τοῦ Γένους...

Ἡ «Διακήρυξι τῆς Α' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἑλλήνων», με ἡμερομηνία 15 Ἰανουαρίου 1822, περιλαμβάνει καὶ τὴν ἀκόλουθη ἐκτίμησι: «Ὁ ὕψιστος Θεὸς μᾶς βοήθησε, καίτοι ὄχι ἱκανὰ προπαρασκευασμένους, εἰς τὸ τοιοῦτον μέγα τῶ ὄντι ἐπιχείρημα».

Καὶ καταλήγει με τὴν εὐχὴ ἢ θεία βοήθεια νὰ ἐκδηλωθεῖ πρὸς ὅλους:

«Εἶθε ὁ κραταιὸς τοῦ Ὑψίστου βραχίων ν' ἀνυψώσῃ καὶ ἀρχομένους καὶ ἀρχοντας, τὴν Ἑλλάδα ὀλόκληρον, πρὸς τὴν πάρεδρον Αὐτοῦ σοφίαν...».

Τὴν Διακήρυξη αὐτὴ ὑπογράφει ὁ Ἀλέξ. Μαυροκορδάτος, Πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς Ἐθνεγερασίας, οἱ Ἕλληνες κάθε τους νίκη στὸν Παντοδύναμο τὴν ἀπέδιδαν. Ἐνιωσαν πόσο ἀδύνατοι, λίγα ὄπλα εἶχαν, ἐλάχιστα πολεμοφόδια διέθεταν, κι' ὅμως

κέρδιζαν τὴ μιὰ μάχη μετὰ τὴν ἄλλη. Λευτέρωναν τὴ μιὰ πόλη μετὰ τὴν ἄλλη. Χαίρονταν θαλασσινὰ τρόπαια. Γιά ὅλα δοξολογοῦσαν τὸν Ὑψιστο.

Ἡ «διακήρυξι τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως», με ἡμερομηνία 18 Ἰουνίου 1822, μετὰ τὴν πυρπόληση τοῦ τουρκικοῦ στόλου δὲν παραλείπει νὰ ὑπενθυμίσει τὴ βαθύτερη αἰτία τῆς νίκης, τὸν Παντοδύναμο. Λέει:

«Ἕλληνες, χαιρεσθε, ἀλλ' ἢ σεμνότης ἄς συνοδεύει τὴν εὐθυμίαν σας' ἄς μὴ λησμονήτε ὅτι ὀφείλετε ὀλιγότερον τὰς νίκας σας εἰς τὴν ἀνδρείαν σας παρ' ὅτι εἰς τὸν Παντοδύναμον προστάτην τοῦ δικαίου' **καταφεύγετε πάντοτε εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν Του**' ἀναγνωρίζετε εἰς Αὐτὸν τὸν ἐλευθερωτὴν σας. Αὐτὸς ἐνδυναμώνει τοὺς βραχιονιάς μας καὶ μᾶς στηρίζει εἰς τὸν δύσκολον δρόμον ὅπου ἀνελάβομεν».

Στὴν ἴδια «διακήρυξι» ἀναφέρεται καὶ ἡ κατάληψη τοῦ φρουρίου τοῦ Ἀναπλιῶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες. Καὶ στὴ συνέχεια οἱ προύχοντες, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν «προσωρινὴ Κυβέρνησι», λένε:

«Εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ θὰ πληρωθῶσιν χαρὰς αἱ μακάριαι ψυχαὶ τῶν πατέρων μας καὶ τῶν ἀδελφῶν μας, ἀθῶων θυμάτων τοῦ αἰμοσταγοῦς σουλτάνου. Οἱ μάρτυρες αὐτοί, αὐτοὶ οἱ ἐκλεκτοί, ὁ ἅγιος Πατριάρχης μας καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ Ἐπίσκοποι οἱ θα-

νόντες μὲ τὸ μαρτύριον τῆς ἀγχόνης, θὰ ἀπευθύνουν εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα δ ι α π ὺ ρ ο υ ς π ρ ο σ ε υ χ ᾶ ς διὰ νὰ εὐλογήσῃ τὰ ἔργα μας...».

Λίγα χρόνια ἀργότερα, ἔχουμε τὴν Γ' Γενικὴ Συνέλευσι τῶν Ἑλλήνων. Τὰ ἔγγραφα καὶ οἱ διακηρύξεις τῆς Γ' αὐτῆς Ἐθνοσυνελεύσεως εἶναι ὑπέροχα κείμενα, γεμάτα πίστη στὸ Θεό, εὐγνωμοσύνη στὸν Παντοδύναμο καὶ μεστὰ ἀπὸ ἱερὲς ὑποσχέσεις. Ὁ Καθηγητῆς Ἡλίας Οἰκονόμου(*) τὰ θεωρεῖ θαυμάσια κείμενα, πλημμυρισμένα ἀπὸ γνήσια, πηγαία «θρησκευτικότητα». Σ' αὐτὰ ὑπάρχουν χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. Τονίζεται ὅτι οἱ ἄνθρωποι σὰν πλάσματα τοῦ Θεοῦ ἔχουν «τ' αὐτὰ δικαιώματα, ὅσα ὁ Θεὸς ἐχάρισεν εἰς τὸν ἄνθρωπον». Ὑπογραμμίζεται ὅτι «ὁ πόλεμος δὲν εἶναι ἐπιθετικὸς, ἀλλ' ἀμυντικὸς», ὑπὲρ «τῆς δικαιοσύνης» καὶ «κατὰ τῆς ἀδικίας», ὑπὲρ τῆς «Χριστιανικῆς θρησκείας» καὶ «κατὰ τοῦ ἀλόγου καὶ θηριώδους τυράννου».

Στις 16 Ἀπριλίου 1826 ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Γ' Συνελεύσεως Πανούτζος Νοταρᾶς διακήρυττε:

«Οἱ πληρεξούσιοι τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος, οἱ συνελθόντες εἰς τὴν Νέαν Ἐπίδαυρον καὶ συγκροτήσαντες νομίμως καὶ τακτικῶς Γ' Ἐθνικὴν Συνέλευσιν... π ρ ο σ φ ἔ ρ ο υ ν, ἔ ν π ρ ῶ τ ο ι ς, εἰ ς τὸν Ὑ ψ ι σ τ ο ν μ ε θ' ὄ λ η ς τ ῆ ς τ α π ε ι ν ὄ τ η τ ο ς καὶ εὐ λ α θ εῖ α ς τ ῆ ν ὀ φ ε ι λ ο μ ἔ ν η ν εἰ λ ι κ ρ ι ν ῆ εὐ γ ν ω μ ο σ ὺ ν η ν τ ο ὗ π ι σ τ ε ὕ ο ν τ ο ς καὶ ἔ λ π ῖ ζ ο ν τ ο ς εἰ ς Α ὕ π ὸ ν ἔ λ λ η ν ι κ ο ὗ λ α ο ὗ, τὸν ὁποῖον, ἂν καὶ ἄφησε εἰς πῆσιν εἰς πειρασμούς, κρίμασιν οἷς Αὐτὸς οἶδε, δὲν ἐγκατέλειπεν ὁμως οὐδὲ στιγμὴν εἰς τὸν μακρὸν τοῦτον καὶ πολυώδυνον ἀγῶνα, ἀλλὰ τὸν ἐπεσκέφθη ἐξ ὕψους

καὶ ἐθαυμάστωσεν εἰς αὐτὸν τὴν θείαν Του δύναμιν, εἰς δόξαν τοῦ ἀγίου ὀνόματος Αὐτοῦ».

Καὶ τελειώνει τὸ ὑπέροχο αὐτὸ κείμενο μὲ μιὰ δεητικὴ κραυγὴ:

«Αὐτὰ διακηρύξαντες οἱ πληρεξούσιοι ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων... προσπίπτομεν μετὰ θερμῆς πίστεως καὶ ἀγάπης ἔμπροσθεν τοῦ θρόνου τοῦ Ὑψίστου καὶ ἐπικαλούμενοι τὴν ἄκραν Αὐτοῦ ἀγαθότητα, διὰ νὰ γενῆ ἴλεως εἰς τὸ κινδυνεῦον πλάσμα του καὶ νὰ χύσῃ ἐπ' αὐτὸ πλοῦσια τὰ ἐλέη Του, ὅ τ ι Α ὕ τ ὸ ς ἡ ἔ λ π ῖ ς τ ο ὗ ἔ λ λ η ν ι κ ο ὗ λ α ο ὗ, ἡ κ α τ α φ υ γ ῆ α ὕ τ ο ὗ καὶ τ ὸ σ τ ε ρ ἔ ω μ α α ὕ τ ο ὗ».

✧ ✧ ✧

Ἄλλ' οἱ προύχοντες καὶ οἱ δημογέροντες στίς «Ἐθνικὲς τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεις» καὶ στίς ὑπέροχες διακηρύξεις τους, κεντρίζουν μὲ ποικίλους τρόπους καὶ τῆ «φ ι λ ο π α τ ρ ῖ α» τῶν Ἑλλήνων. Ζητοῦν «αἷμα» καὶ θυσίες γιὰ τὴν ἐξανάστασι τῆς «δόλιας» πατρίδας.

Ἡ διακήρυξι τῆς «πρώτης Συνελεύσεως τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος»(*), ποὺ ἄρχισε τίς ἐργασίες της στίς 4 Νοεμβρίου 1821, ἀναφέρει καὶ τοῦτα:

«Ἡ παντελής ἀπελπισία, ἀποτέλεσμα τοῦ σκληροτάτου ζυγοῦ τῆς ὀθωμανικῆς τυραννίας, ἔβαλεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων τὰ ὄπλα. Ἡσθάνθησαν ὅτι δὲν ἤμποροῦσαν πλέον νὰ ζήσουν εἰς τὴν Πατρίδα των, ἀλλ' ἢ αὐτὴν ἔπρεπε νὰ ἀφήσουν ἢ ὑπὸ τὴν μάστιγα τῆς τυραννίας καὶ εἰς τὸν ζόφον τῶν δεσποτηριῶν νὰ ἀποθάνουν, ἢ μὲ μέρος τοῦ αἵματός των νὰ ἐξαγοράσουν ἐκεῖνο τῶν ἐπιλοίπων ἀδελφῶν των, τῶν γυναικῶν καὶ τέκνων των. Ἀπεφάσισαν τὸ τρίτον καὶ ἔλαβον τὰ ὄπλα».

Νὰ καὶ λίγες γραμμὲς ἀπὸ τὸ ἔγγραφο, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν πρώτη ἐ-

(*) Κείμενα πίστεως καὶ ἐλευθερίας, ἐπιμέλεια Ἡλ. Β. Οἰκονόμου, 1985, ἔκδοσι περ. «Ἐκκλησία».

(*) Βλ. «Πνοὲς πίστεως», ἔκδ. «Ζωή», 1985.

πανασταστική προκήρυξη της "Υδρας:
«Τὸ ἱερὸν ὄνομα τῆς ἐλευθερίας ἀν-
τηχεῖ εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος
καὶ πᾶσα ἑλληνικὴ καρδιά ἀναφλέγε-
ται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐπαναλά-
βῃ (νὰ ἐπανακτήσῃ) τὸ πολυτίμιον τοῦ-
το δῶρον τοῦ Θεοῦ ἢ νὰ ἀπολεσθῇ εἰς
τὸν ὑπὲρ τούτου ἀγῶνα».

Στὸν ἴδιο τόνο καὶ ἡ Β' Ἐθνοσυνέ-
λευση διακηρύττει τὴν ἀπόφαση τῶν
σκληρῶν ν' ἀγωνισθοῦν καὶ νὰ θυσια-
στοῦν γιὰ τὴν πατρίδα. Μὲ ἡμερομηνία
18 Ἀπριλίου 1823 ἡ Συνέλευση «κηρύτ-
τει σήμερον κατ' ἐπανάληψιν, ἐνώπιον
Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὴν πολιτικὴν τῶν
Ἑλλήνων ὑπαρξιν καὶ ἀνεξαρτησίαν,
διὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ὁποίας ἔχουσε τὸ
Ἔθνος καὶ χύνει αἵματα ποταμῶν,
μὲ ἀμετάθετον ἀπόφασιν ὅλοι, ὅλοι οἱ
Ἕλληνες, ἢ νὰ ἐπαναλάβωμεν (ἐπανα-
κτήσωμεν) αὐτήν, κατὰ τὰ ἀπαρά-
γραπτά δικαιώματά μας... ἢ μὲ τὰ ὄ-
πλα εἰς τὰς χεῖρας ὅλοι, ὅλοι οἱ Ἕλ-
ληνες νὰ καταβῶμεν εἰς τοὺς τάφους,
ἀλλὰ Χριστιανοὶ καὶ ἐλεύθεροι, κα-
θὼς ἀνήκει εἰς ἀνθρώπους προσπα-
θοῦντας νὰ ἀπολαύσωσιν ἀτίμητα
ἀγαθά...».

Ἐπιγραμματικὴ εἶναι καὶ ἡ φρά-
ση τῆς «Γ' Συνελεύσεως τῶν Ἑλλή-
νων» ποῦ τονίζει:

«Ὁ Ἕλληνας μάχεται
ἀνεκδοτῶς ὑπὲρ τῆς πί-
στεως τοῦ Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς φι-
λίας τῆς πατρίδος του».

Τὸ δεῦτερο σημεῖο ἀναλύοντας ὁ
Πρόεδρος τῆς Γ' Ἐθνοσυνελεύσεως
καλεῖ τὸ λαὸ σὲ συναγεμῶν γιὰ νὰ ἀν-
τιμετωπίσῃ τὴν τρομερὴ ἀπειλὴ τοῦ
Ἰμπραῆμ. Λέει καὶ τοῦτα στὴν προκή-
ρυξή του:

«Συμπολιταί! Τὸ κοινὸν ἀπάντων ὄ-
φελος εἶναι ν' ἀνακτήσωμεν τὴν πατρί-

δα μας καὶ διὰ νὰ τὴν ἀνακτήσωμεν,
πρέπει νὰ πολεμήσωμεν ὅλοι, καὶ ἄν-
δρες καὶ γυναῖκες καὶ νέοι καὶ γέρον-
τες, ὅλοι πρέπει νὰ δράξωμεν τὰ ὄπλα,
διὰ νὰ συντελέσωμεν εἰς τὸν κοινὸν ἀ-
γῶνα... Ὅλοι πρέπει νὰ θυσιάσωμεν
τὴν ζωὴν μας ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ
ὑπὲρ τῆς πατρίδος... Ἄλλοῦ δὲν εὐρί-
σκομεν ἀσφάλειαν, παρὰ εἰς τὰ ὄπλα
μας καὶ εἰς τὸ σύνθημά μας: «ἢ ἐλευ-
θερία ἢ θάνατος» ... Ἐξολοθρευταὶ τῶν
τυράνων, νικηταὶ τοῦ Χουρσίτη καὶ
τοῦ Δράμαλη, θέλει νικήσωμεν καὶ
καταστρέψωμεν εἰς τέλος τὸν Ἰμπρα-
ῆμην καὶ τὸν Κιουταχῆν...».

Λιγοστὰ «Ψήγματα» ἀπὸ τὶς διακη-
ρύξεις τῶν Ἐθνικῶν Συνελεύσεων τῶν
Ἑλλήνων, παρουσιάσαμε. Μέσα ὅμως
καὶ ἀπὸ αὐτὲς τὶς λίγες γραμμὲς ξε-
πηδαίει ἡ ἀγνή πίστη τῶν προκρίτων
τοῦ 1821 καὶ ἡ φιλοπατρία τους...

Πόσο ἔχουμε ξεφύγει ἀπὸ αὐτὴ τὴν
πορεία σὰν ἄτομα, σὰν κοινωνία καὶ
σὰν Ἔθνος, ἕκατὸ ἐξῆντα τόσα χρό-
νια μετὰ τὴν Ἐθνεγερσία, εἶναι σ' ὄ-
λους γνωστὸ. Σπάνια οἱ ἡγέτες του
θυμίζουν στὸ λαὸ μας ποιά ἦσαν τοῦ
Γένους μας ἡ «μεγάλῃ καταφυγῇ». Καὶ
ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι δὴθεν «καθο-
δηγοί», ποῦ τὸ «ἀποπροσανατολίζουν»,
ποῦ θέλουν νὰ τὸ ἀπομακρύνουν ἀπὸ
τὶς κρυστάλλινες πηγὲς του.

Ὡστόσο ἡ Ἀλήθεια πάντοτε νικαίει.
Οἱ ἡγέτες τῆς Ἐθνεγερσίας μὲ τὶς δια-
κηρύξεις τους, βροντοφωνοῦν τὴν με-
γαλῶσύνῃ τοῦ ἡρωϊσμοῦ, τὴν ἀγνότη-
τα τῆς θυσίας, τὴν φλόγα τῆς ἐμπι-
στοσύνης στὴ θεία πρόνοια. Καὶ κα-
νεῖς, ποῦ σέβεται τὴν Ἱστορία, δὲν
μπορεῖ νὰ τὰ ἀμφισβητήσῃ.

Ἄρχιμ. Ι. Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΘΡΟΝΟ ΤΟ ΛΑΜΠΡΟ

Ἀφιερωμένο στὸν πατέρα Φώτιο Σταματόπουλο,
ποὺ πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες ἔφυγε γιὰ τοὺς Οὐρανοὺς.

Λευκόχλωμος σὰν τὸ κερί,
ποὺ τὸ κρατᾶς στὸ χέρι
κι ἡ φλόγα λάμπει ὀλόχρυση,
ἔζησες κι ἤσυχχα ἔφυγες,
σὰν τ' ἄσπρο περιστέρι,
νὰ πᾶς τ' ἀψήλου, στ' οὐρανοῦ
«τὰ ὀλόφωτα παλάτια»,
π' οὔτε νὰ φτάσουνε τοῦ νοῦ
μποροῦν, τὰ γοργοφτέρουγα ἄτια.

Σὲ καρτεροῦνε, Γέροντα, κι ἐκεῖ,
μὰ καρτεροῦμε ὅμως κι ἐμεῖς
τῆς προσευχῆς σου τοὺς ἀνθούς,
σ' αὐτοὺς τοὺς κρίσιμους καιροὺς.
Ἡ δέηση ἀπ' τὴν ἅγια σου ψυχή,
μπροστὰ Στὸ Θρόνο Τὸ Λαμπρό,
μιὰν ἄνοιξη χαρμονική,
πρωτόφαντη, κανεῖς μας δὲν τὴν ξέρει,
στὸ Ἔθνος μας καὶ γύρω μας θὰ φέρει!

Α. ΣΤΑΥΡΙΤΗΣ

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΕΓΑΛΩΣΥΝΗΣ

1. 'Ο 'Υμνος τῆς περιφανοῦς ἐπετείου.

Μέσα εἰς τὴν διαδρομὴν τοῦ πνευματικοῦ κήπου τοῦ Εἰκοσιένα πληρούμεθα εἰς κάθε ἐπέτειον τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας ἀπὸ εὐφροσύνης, χαρὰν καὶ εὐδοκίαν πνευματικὴν. Οἱ Πανέλληνες καλοῦνται «περιστελλομένων τῶν ἑτῶν» νὰ ψάλουν τὸν ὕμνον τῆς δόξας καὶ περιφανοῦς ἐπετείου. Προκειμένης τῆς Μεγάλης ἑορτῆς τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι δύσκολον καὶ ἡ ἀπόπειρα ὄχι δυσχερῆς.

Πρὸ πολλῶν αἰῶνων ὁ κατ' ἐξοχὴν διανοούμενος ποιητὴς τῆς Ἀρχαιότητος, τραγικὸς Εὐριπίδης εἶχεν ὑπογραμμίσει:

«Ὅταν λάβῃ τις τῶν λόγων ἀνήρ σοφὸς καλὰς ἀφορμὰς οὐ μέγα ἔργον εὖ λέγειν».

Ἡ ὑπαρξὶς τῶν καλῶν ἀφορμῶν καὶ ἡ πλησμονὴ τῶν ὠραίων στιγμῶν διὰ τὴν ἔξαρσιν τῶν μεγάλων γεγονότων τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας εἶναι τόσον πρόδηλος καὶ καταφανής, ὥστε δὲν ἐχρηιάζετο νὰ γίνῃ λόγος ἰδιαιτέρως. Ἡ ἀπλότης καὶ ἡ λιτότης καὶ ἡ ἀδρότης τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου εἶναι τὸ μέγα κατὰ κτήμα τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ τὴν ὠραίαν καὶ Θεοθάδιστον αὐτὴν γῆν, ὥστε δὲν θὰ ἀπαιτεῖτο εἰδικὴ σοφία καὶ ἐπιστημοσύνη διὰ νὰ κινηθῇ εἰς τὸν χῶρον τοῦ Εἰκοσιένα καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἀντλήσῃ δροσοστάλακτον νάμα διὰ νὰ θρέψῃ τὸ εἶναι του καὶ νὰ ποτισθῇ ἀπ' αὐτὸ ὁ σύγχρονος Ἕλληνας.

Ἡ διπλῆ ἐπέτειος τοῦ λυτρωμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ λυτρωμοῦ τοῦ ἔθνους παρέχει τὴν εὐγλωττοτέραν ἀφορμὴν εἰς τὸν σύγχρονον Ἕλληνα νὰ ὀρθώσῃ τὴν ψυχὴν ἐπάνω ἀπὸ τὴν πιεστικὴν καθημερινότητα καὶ τὴν ὑλικὴν πολιορκίαν τῆς ζωῆς διὰ νὰ ὀδεύσῃ πρὸς τὸν δρόμον τῆς ἠθικῆς ἀθανασίας

καὶ ἔθνικῆς μεγαλωσύνης. Ὡδηγημένος ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν μορφήν τοῦ ἠθικοῦ χρέους εἶναι εἰς θέσιν νὰ κατοπτρεύσῃ τίς μεγάλες πραγματικότητες τῆς ἔθνικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου. Ἡ θέα τοῦ κόσμου τοῦ Εἰκοσιένα δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἐξωτερικὴ μόνον, πρὸ πάντων ἐσωτερικὴ πρέπει νὰ εἶναι.

Τὸ ἐσωτερικὸν νόημα καταφαίνεται ἀπὸ τὴν ὄλην θεώρησιν τῆς οὐσίας τῆς ἑορταζομένης ἐπετείου κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον.

Οἱ ἀπλοὶ ἐργάται καὶ οἰκοδόμοι τοῦ μεγαλείου τοῦ Εἰκοσιένα, χωρὶς πολλὴν παιδείαν οὔτε μὲ γνώσεις ἐπιστημονικὰς, ἐνσαρκωταὶ ὅμως τοῦ μεγαλείου τῆς Φυλῆς φορεῖς, τῆς εὐγενοῦς καὶ πολυδυνάμου παραδόσεως τοῦ ἔθνους ἐνόησαν ὑπεράνω ἀπὸ τὰ φθαρτὰ καὶ τὰ πρόσκαιρα τὴν ἐσωτέραν ἠθικὴν δύναμιν τῆς ἐλευθερίας, ἐθρεψαν τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα των μὲ τὸ δραμα τοῦ ἠθικοῦ καὶ ἔθνικοῦ εὐαγγελισμοῦ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὸ ἔθνος.

Ἄμαρτια καὶ δουλεία ἦσαν τὰ δεσμὰ ἀνθρωπότητος καὶ ἑλληνισμοῦ. Ἐλευθερία ἠθικὴ καὶ ἐλευθερία ἔθνικὴ ἀποτελοῦν τὰ γνωρίσματα τοῦ Εἰκοσιένα. Πρωταθληταὶ τῆς λυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸν Θεάνθρωπον ἦσαν οἱ Ἀπόστολοι, οἱ Εὐαγγελισταί, οἱ μάρτυρες, οἱ ἅγιοι, οἱ Πατέρες. Πρωταγωνισταὶ τοῦ ἔθνικοῦ Εὐαγγελισμοῦ οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ ἥρωες, γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι μάρτυρες τῆς ἔθνικῆς ἰδέας, οἱ ὁποῖοι ἐπότισαν τὴν γῆν μὲ τὸ αἶμα των, ὥστε νὰ θλαστήσῃ τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας, πὺ δ διατηρεῖται ἀειθαλές. Καὶ εἶναι γεγονός ὅτι τὰ θάθη τεσσάρων αἰῶνων καλύπτει ὁ ζόφος τῆς δουλείας. Πιεστικὸς γίνεται ὁ πόνος τῆς πολυχρονίου σκλαβιάς. Τὰ δάκρυα καὶ ἡ ὀδύνη καὶ τὸ μαρτύριον

παντοῦ ἀναδύονται. Τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου δίδει τὸ τέλος εἰς τὸ μαρτύριον καὶ τὴν τραγωδίαν. Ἡ θλιμμένη πλάσις ἐφωτίσθη καὶ ὁ ζοφερός ὀρίζων τῆς δουλωμένης γῆς ἀνέκτησε τὴν προτέρα διαύγειάν του. Ἡ λαμπροφόρος ἐκείνη πορεία, ἡ ὁποία ἐσημειώθη πρὸ 164 ἐτῶν, φθάνει μέχρι τῶν ἡμερῶν μας καὶ εἰς τὴν φωτεινὴν τροχίαν τῆς κινούμεθα οἱ σημερινοὶ "Ἕλληνες.

Τὰ καταπλήσσοντα ἡρωικὰ κατορθώματα τῶν τιμίων ἀγωνιστῶν τοῦ '21 εἰς τὰ τιμημένα πεδία τῶν μαχῶν, εἰς τὰ «μαρμαρένια ἀλώνια» καὶ εἰς τὰ διάφορα κέντρα τῆς ἐπαναστατημένης Ἑλλάδος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνουν νοητὰ μὲ τὴν ἀπλὴν λογικὴν, ἀπαιτεῖται ἡ ἐνδοστροφή, ἡ ἐπίγνωσις, ἡ μὲ δέος προσήλωσις, τὸ σεβαστικὸν ἀντίκρουσμα τῶν ἱερῶν σκιῶν τῶν θανόντων ὑπὲρ τοῦ ἰδανικοῦ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πίστεως.

Δὲν θὰ πρέπει νὰ αἰσθανώμεθα ἐντροπὴν καὶ νὰ δοκιμάζωμεν αἰσχύνην ἔμπρὸς εἰς τὸ ἀντίκρουσμα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι προσέφεραν τὴν ψυχὴν των «ἐθνικὸν λύτρον ἀντὶ πολλῶν» γιὰ «τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἀγίαν καὶ τῆς Πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν». "Ἴσως ἡ κάποια ὑποτονία καὶ ἡ ἐθνικὴ ὑποθερμία μας ἀπέναντι ἐκείνων τῶν ἡρώων θὰ ἐπέβαλλε τὴν σιωπὴν τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν σιγὴν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἀπὸ χρόνου εἰς χρόνον εἶμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀναμετρούμεθα τὸσον πρὸς τὸ Εἰκοσιένα, ὅσον καὶ πρὸς τὰ ἄλλα σημαντικὰ γεγονότα τῆς περιλάμπρου ἐθνικῆς Ἱστορίας, νὰ φέρωμεν εἰς σύγκρισιν τὸ ἀνάστημα τῆς ἐποχῆς μας μὲ τὰ ἐπικά ἀθλήματα καὶ τὰ ἡρωικὰ μεγέθη τοῦ ὄγκου τοῦ παρελθόντος καὶ ἐφ' ὅσον ἐρτάζομεν τὰ ἐλευθέρια τοῦ σημαντικοῦ γεγονότος τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, ἀποτελεῖ ὑποχρέωσιν, ἔτσι τὸ χρέος τῆς ἀναμετρήσεως γίνεται ἐπιτακτικώτερον.

Τὸ δοῦλον ὀλιγάνθρωπον ἔθνος τὴν μεγαλῶνυμον ἐκείνην ἡμέραν τῆς 25ης Μαρτίου τοῦ 1821 ἀπεφάσισε πρὸ 16 δεκαετηρίδων νὰ καταθέσῃ τὴν ὑπαρ-

ξίν του καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του ὡς ἀπλοῦν ἐνέχυρον τῆς ἐλευθερίας. Ἐκάστοτε δὲ ὁ Νέος "Ἕλλην παρὰ τὸν δικαιολογημένον δισταγμὸν του, τὴν εὐλογον ἐπιφύλαξιν του θὰ πρέπει ν' ἀποπειρᾶται νὰ παίρῃ τὸν κλῶνον τῆς Δάφνης καὶ νὰ εἰσέρχεται εἰς τοὺς τιμίους χώρους τῶν ὑπερόχων στιγμῶν τῆς Ἱστορίας του καὶ τῆς παραδόσεώς του. Τοιοῦτοτρόπως θὰ ἐννοήσῃ τὴν διάρκειαν τοῦ "Ἑλληνικοῦ "Ἔθνους.

Καὶ ὅσον καὶ ἂν φαίνεται κοινὸς τόπος ἡ ἐπιδιώξις αὐτῆ, παρὰ ταῦτα ἡ ἱστορικὴ αὐτεπίγνωσις, ἡ καλλιέργεια τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, ἡ ἰχνηλασία τοῦ παρελθόντος τῆς Φυλῆς ἀποβαίνουν αἰτήματα ἐπιτακτικά.

Κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν κατ' ἐξοχὴν περίοδον φαίνεται ὡς νὰ ἔχη κλονισθῆ ἡ ἰσορροπία τοῦ παρόντος ὡς πρὸς τὸ θαρὺ εἰς πνευματικὰ ἐπιτεύγματα παρελθόν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐπομένως ὁ σύγχρονος "Ἕλλην διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀσφυξίαν, τὴν ὁποίαν ἐνδεχομένως προξενεῖ τὸ θάρος τῆς ἱστορικῆς παρακαταθήκης, καὶ πέραν ἀπὸ τὴν ἀπλὴν καύχησιν διὰ τοὺς προγόνους καὶ τὸ κλέος των, πρέπει νὰ ζῆ ὡς ἐνεργὸς παράγων, νὰ ἐνσωματώσῃ τὸ παράδειγμα καὶ τὸ κλέος τῶν παλαιῶν καὶ νέων προγόνων του διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἐπιτυχῶς τοὺς πιεστικὸς καιροὺς τῆς σήμερον.

Ὁ ἀγὼν τοῦ Εἰκοσιένα μᾶς δίδει τὴν θετικώτεραν παρότρυνσιν νὰ ἀναβιώσωμεν μὲ πνεῦμα ἐσωτερικῆς καθαρότητος καὶ ἀντικειμενικότητος τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὑπεριστορικὴν ἀξίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ θαύματος.

2. Ἱστορικὴ πορεία εἰς τὸ κλίμα τοῦ Εἰκοσιένα.

Πράγματι τὸ στιβαρὸν χέρι τῆς Ἱστορίας μᾶς φέρνει εἰς τὰ θάθη τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνότητος. Ἀναφαίνεται ἡ θαθεῖα πειθὸς τῆς διαρκοῦς νεότητος καὶ ἀντοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου μέσα εἰς τὸν εὐρύτερον χώρον τῆς οἰκουμένης.

Παρέλκει νά μνημονεύσωμεν τὴν ἀψευδῆ μαρτυρίαν τῆς ἐπιστήμης περὶ πολιτιστικῶν καὶ πρωτοπόρων θημάτων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνότητος κατὰ 3.000 καὶ 4000 ἔτη π.Χ. Αἱ πολύχρυσοι Μυκῆνες καὶ ἡ ἔνδοξος Κνωσσὸς συναδελφωμέναι μὲ τὸ ὑπέροχον μέγεθος τῆς ἐπικῆς ποιήσεως ἀνοίγουν τὸν δρόμον πρὸς τὸν ἀθάνατον Ὀμηρον, εἰς τρόπον ὥστε νά γίνη ἡ συνάντησις μὲ τοὺς λαμπροὺς ποιητὰς λυρικοὺς καὶ δραματικοὺς, μὲ αὐτοὺς τοὺς βαθυστοχάστους φιλοσόφους καὶ ὕστερον νά ἔλθῃ ἡ σύζευξις Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ. Εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν τροχίαν καὶ τὴν διαδρομὴν διαφαίνεται ἡ ἀνέλιξις καὶ ἡ διαπαιδαγώγησις ἐνὸς λαοῦ μὲ τὴν αὐτὴν γραφὴν, τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, τὰς ἰδέας καὶ τὰς ἀρετάς, τὰ προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματά του. Ἡ μεγάλη προνομία τῆς συνεχοῦς ζωῆς καὶ παραδόσεως δὲν ὑπάρχει εἰς ἄλλον λαόν, ὅπως εἰς τὸν ἑλληνικόν. Τοιοῦτοτρόπως γίνεται ἀποκαλυπτικόν τὸ μυστικόν τῆς ἐνιαίας ἀθανάτου συνεχείας καὶ παραδόσεως. Ὁ λαὸς τῶν Ἑλλήνων εἶναι λαὸς τῆς διανοίας, τοῦ Λόγου καὶ τῆς Γλώσσης. Ὁ ἠθικὸς καὶ πνευματικὸς πυρὴν τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως ἀνανεοῦται συνεχῶς καὶ πλουτίζεται ἀδιακόπως. Ὁ λαὸς αὐτὸς ἔχει διαγράψει πορείαν πολυκύμαντον μὲ ὑπερόχους ὕλικας καὶ πνευματικὰς κατακτήσεις. Ἐδημιούργησεν ὅτι ὠραιότερον παρήγαγεν ἢ Τέχνην καὶ τὸ Πνεῦμα καὶ τοῦτο ἐκληροδότησεν εἰς τὴν λοιπὴν ἀνθρωπότητα.

Εἰς ἐκείνους τοὺς Μηδικοὺς πολέμους ὁ Ἑλληνικὸς Λόγος, λόγος ἀνδρείας καὶ Ἐλευθερίας, κατέδειξε τὴν ἰσχύν του ἔναντι τοῦ Ἀσιατικοῦ Δεσποτισμοῦ. Αὐτὴν τὴν Νίκην τοῦ Πνεύματος ἔναντι τῆς ὕλικῆς βίας καὶ ὑπεροχῆς τοῦ Ἀσιατικοῦ πλήθους ἐντόνως ἐξέφρασεν ὁ πατὴρ τῆς Ἱστορίας Ἡρόδοτος. Αὐτὴ ἡ πρώτη ἄμυνα ἐπὶ ἐδάφους Ἑλληνικοῦ ἐξέφρασεν τὸν θρίαμβον τοῦ Πολιτισμοῦ ἔναντι τοῦ βαρβαρισμοῦ, ἐπεκύρωσε καὶ ἐνίσχυσε

τὸν νέον πόλον τῆς Ἱστορίας.

Ἑλληνικὸν εὔρημα καὶ ποίημα κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἡ ἐπιστήμη, ἡ τέχνη καὶ ἡ φιλοσοφία. Εἰς τὴν πλεονάζουσαν κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους μυθολογίαν ἀναπτύσσεται ὁ πρῶτος λογοτεχνικὸς πυρὴν τῆς φυλῆς, τὸ ἔπος ὡς ἐξύμνησις τῆς ἀνδρείας, τῆς φιλοπατρίας καὶ τοῦ ἡρωισμοῦ. Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ὁ διαυγὴς αὐρανός, ἡ πλαστικότης τῶν ὄρεων καὶ ἡ γραφικότης τῶν παραλίων χαρίζουν ἀσυγκρίτους πνευματικὰς τέρψεις, ἡ τέχνη δὲν εἶναι τραχεῖα τεχνικὴ τοῦ Ἀνατολικοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀποβαίνει διακονία τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ εὐγενοῦς, καθ' ὅσον τὰ πρωτογενῆ ξόανα σμιλεύονται ὡς ἀριστουργήματα αὐτῆς. Οἱ Ἑλληνες ἀνακαλύπτουν τὴν συζυγίαν καὶ τὴν κατὰ θάθος ἐνότητα σώματος καὶ ψυχῆς. Ἱερὸν χρέος καθιστοῦν τὸν εὐγενῆ, ὑπὲρ πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας θάνατον καὶ ἀνάγουν τοῦτον ὡς κορυφαῖον ἔκφρασμα τῆς ζωῆς.

Ἡ πλουσία καὶ δαφιλῆς παρακαταθήκη καὶ ἡ παράδοσις ἡ πολύτροπος, πού εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ μας, πληροῦν καὶ γεμίζουν τὴν ἀστείρευτον πηγὴν τῆς διαρκοῦς νεότητός του. Τὸ κάλλος εἰς τὴν τέχνην, ἡ ἀξία καὶ ἀπὸ τοὺς θεοὺς νά ὀμιληται ἑλληνικῇ γλῶσσᾳ, ἡ Φιλοσοφία καὶ ἡ ἐλευθερία συνθέτουν τὰ μεγάλα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἡ οἰκουμένη ἐνεστερνίσθη ζηλοτύπως.

Ὁ λόγος ὁ ἑλληνικὸς καὶ ὁ Λόγος ὁ χριστιανικὸς συνυφαίνονται εἰς ἀρμονικὴν σύζευξιν διὰ τὸν φωτισμὸν τῶν λαῶν. Ὁλὴ ἐκείνη ἄλλως τε ἡ μεγάλη Βίβλος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ, μετὰ τὴν Ρωμαϊκὴν κατάκτησιν, συγγράφεται ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα καὶ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Ἐνα πνευματικὸν νόημα καὶ μίαν μεταφυσικὴν ἰδέαν διαπιστώνομεν εἰς τὸ πολυδύναμον Βυζάντιον, τὴν ἰδέαν τοῦ ὑπερκοσμίου καὶ τοῦ αἰωνίου μὲ ἐντονώτατον τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Βασιλίδος τῶν

Πόλεων ή μεγάλη πνευματική παράδοσις της μετατοπίζεται εις τόν χῶρον τῆς Δύσεως. Εἰς τήν ἀπό αἰῶνων δέ συντελουμένην ἀναγέννησιν ή προσφορά τοῦ Ἑλληνισμοῦ λογίζεται ὡς θαθεΐα.

Οἱ λοιποὶ Ἑλληνες, δοῦλοι ἐξωτερικῶς, ἀδούλωτοι εἰς τὸ ἦθος καὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μεγάλου μαρτυρίου των διαπλάσσουν τὴν νέαν πατρίδα των. Ἡ κακοτυχία 4 αἰῶνων δὲν ἐστέρησε τὸν πολυστένακτον καὶ πολὺδακρυν λαὸν ἀπὸ ζωῆν καὶ δρᾶσιν. Εἶναι μοναδικὸν τὸ φαινόμενον διὰ τὸ μὴ εἶπωμεν ἀνεπανάληπτον, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ ψυχὴ τοῦ ἔθνους συνεκρατήθη εἰς ἀνάπασιν πνευματικὴν καὶ ἐγρήγορσιν ἠθικὴν.

Εἰς τὰ ταλαιπωρημένα καὶ πελιδνὰ σώματα γερόντων, ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων, διεθερμαίνετο ἡ πίστις καὶ ἐκαίετο ἡ φλόγα 400 χρόνων. Καὶ θὰ ἐρωτήσῃ κανεὶς: τί θαῦμα ἐπετέλεσαν οἱ πρόγονοί μας αὐτοί; Ποῦ ὀφείλεται ἡ δύναμις των, ἡ καρτερία των, τὸ θάρρος; Ὁ σωστὸς μελετητὴς τοῦ πνεύματος τῶν ἀγωνιστῶν ἐκείνων συναπατᾷ τὴν Ὁρθόδοξον χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ τὴν προγονικὴν παιδείαν.

Τὸ θάμβος τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Εἰκοσιένου υπερβάλλει εἰς δόξαν καὶ μεγαλεῖον κάθε προηγούμενον ἑλληνικὸν ἀλλὰ καὶ εὐρωπαϊκὸν ἐπαναστατικὸν κίνημα. Εἶναι τὸ κορυφαῖον καὶ μοναδικὸν ἱστορικὸν φαινόμενον τὸ ὅποιον κατέδειξε τὸ ἀδάμαστον πνεῦμα τῆς Φυλῆς μας.

Πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας συνετελέσθη ἕνα πολὺπλευρον ἔργον προπαρασκευῆς. Ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ ὁποία ἦτο ἐπὶ μίαν χιλιετηρίδα τὸ μέγα πνευματικὸν κέντρον τοῦ Βυζαντινοῦ κόσμου ἐξηκολούθησε νὰ εἶναι εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἡ καρδία καὶ ὁ πνεύμων τοῦ ἔθνους. Μολονότι ἡ φωνὴ τοῦ Ἰσλάμ μετεδίετο ἀπὸ τοὺς ὑψηλοὺς Μιναρέδες ὁ μεγαλῶνυμος ναὸς τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ, μέσα εἰς τὴν συνείδησιν τῶν Ἑλλήνων ὑψώθη μεγαλοπρεπέ-

στερος καὶ εἰς τὴν φαντασίαν τῶν δούλων συνεκέντρωσεν ὡς ἰδέα τοὺς ἔθνικους παλμοὺς καὶ τὰ ὄνειρα τοῦ σκλαβωμένου ἔθνους.

Ἡ Ὁρθοδοξία, ἡ παιδεία, αἱ ἀνθοῦσαι ἑλληνικαὶ παροικίαι καὶ αἱ κοινότητες, τὸ ἐμπόριον, τὸ ναυτικόν, οἱ κλέφτες καὶ ἄρματολοι ἐκρυστάλλωσαν τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιστάσεως καὶ συνετήρησαν τὴν πνευματικότητα τῶν ὑποδούλων.

Ὁ ἑπταετὴς ἀπελευθερωτικὸς ἀγὼν τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἔργον τοῦ λόγου τοῦ ἠρωτισμοῦ καὶ τῆς πίστεως. Ἐνέπνευσε τοῦτον ὄχι ἡ θάρβαρος ὄρμη πρὸς μάχην, ἀλλὰ τὸ εὐγενὲς αἶσθημα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀρετῆς. Ὑπῆρξε τὸ ἀποκρυστάλλωμα τοῦ μεγάλου χρέους. Οἱ ἀπλοὶ ἄνθρωποι τοῦ '21, πιστοὶ καὶ σώφρονες, ἴσως μὲ ἐλαττώματα ἀλλὰ καὶ προτερήματα, ἐπάλαισαν καὶ ἔγιναν οἱ οἰκοδόμοι τῆς ἑθνικῆς ἰδέας καὶ ἀνεξαρτησίας.

Τὰ κίνητρα τῶν ἀνθρώπων τῆς Ἐπαναστάσεως εἶναι πνευματικά, ὕψηλά, ἀνιδιοτελεῆ. Ἡ θεοσέβεια, ἡ ἀφοβὸς ἀνδρεία, ἡ σεμνὴ πατριδολατρία καὶ ἡ αὐτοθυσία ἐπιθέτουσιν τὴν σφραγίδα των. Ἐπίστευσαν ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ σκλαβωθοῦν καὶ εἰς τοὺς τέσσαρας αἰῶνας ὁ ζυγὸς τῆς δουλείας ἔγινεν ἐξαγνισμὸς καὶ δοκιμασία πνευματικὴ.

Οἱ Ἑλληνες μέσα εἰς τὰ ἀξεπέραστα αὐτὰ κεφάλαια πρέπει νὰ κινουῦνται καὶ σήμερον διὰ τὸ ἐπιζήσουν εἰς τὸν σκληρὸν ἄκμονα τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. Αἱ σεπταὶ μορφαὶ τῶν ἀρχιεργατῶν τοῦ Ἐθνικοῦ μεγαλείου παρέχουν τὴν ἐμπνευσιν, προσφέρουν τὸ παράδειγμα, καθοδηγοῦν καὶ κατευθύνουν. Καὶ τὸ μῆνυμά των εἶναι ἡ κρυστάλλωσις τῆς ἐνότητος, ὅταν οἱ ἀλύτρωτοι τῆς Κύπρου καὶ οἱ δεινοπαθοῦντες ἀδελφοί μας τῆς Βορείου Ἠπείρου περιμένουν τὴν ἀγίαν ὥραν τῆς ἐλευθερίας.

ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΚΤΙΝΕΣ ΜΑΡΤΙΟΣ 1986

«Ο ΑΣΥΛΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ»

Σε μιὰ ἐποχὴ σὰν τὴ σημερινή, πού ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν παιδεία εἶναι τόσο ἐντονος, πού οἱ προγραμματισμοὶ διαδέχονται ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, πού οἱ στόχοι γίνονται ἀντικείμενο σκληροῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ τὰ προβλήματα πολλαπλασιάζονται, μηνύματα σὰν αὐτὰ πού ξεπηδοῦν ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821, ἐρχονται νὰ βοηθήσουν τὸ παιδευτικὸ ἔργο σὲ θέματα οὐσίας.

«Γονεῖς... καλύτερα νὰ ἀφήσετε τὰ παιδιά σας πτωχὰ καὶ γραμματισμένα παρά πλούσια καὶ ἀγράμματα. Ἔτσι ἀρέγει τοῦ Θεοῦ... Καλύτερα, ἀδελφέ μου, νὰ ἔχεις σχολεῖον ἑλληνικὸν παρά νὰ ἔχεις βρύσες καὶ ποτάμια... Τὸ σχολεῖον ἀνοίγει τίς ἐκκλησίες, θὰ πεῖ ὁ μεγάλος ἀγωνιστὴς τοῦ Πνεύματος, Κοσμάς ὁ Αἰτωλός. Πίστευε βαθειὰ ὅτι ἡ Παιδεία εἶχε ἄμεση σχέση μὲ τὴν ἐλευθερία, γι' αὐτὸ καὶ ἀκούρατος διέτρεξε ἀπὸ τὸ 1760-1779 πόλεις καὶ χωριά, κυρίως στὴν Ἡπειρο καὶ Ἰδρυσσε, ὅπως ἔγραψε στὸν ἀδελφὸ του Χρῦσανθο «δέκα σχολεῖα ἑλληνικά (γυμνάσια) καὶ «διακόσια διὰ κοινὰ γράμματα». Ἀριθμὸς καταπληκτικὸς. Μορφωμένοι ὁ ἴδιος χρησιμοποίησε τὴ γνώση του, γιὰ νὰ μεταδώσει τὰ νόμια τῆς πίστεως στὸ λαό. Ἰδιαίτερα πάσχισε νὰ σπουδάσουν τὰ Ἑλληνόπουλα ἑλληνικά, γιὰ νὰ μελετοῦν τὴν Ἁγία Γραφή καὶ νὰ γίνουν καλοὶ χριστιανοί, γνήσιοι πατριῶτες, καὶ νὰ ἀπομακρύνουν τὸν κίνδυνο τοῦ ἐξισλαμισμοῦ. Ἔδωσε μεγάλη σημασία στὴ γλῶσσα. «Ἄν δὲν σπουδάξεις εἰς τὸ ἑλληνικόν, ἀδελφέ μου, δὲν ἠμπορεῖς νὰ καταλάβεις, ἐκεῖνα ὅπου ὁμολογεῖ ἡ Ἐκκλησία μας».

Ἡ γλῶσσα ὁδηγὸς γιὰ τίς χριστιανικὲς ἀλήθειες καὶ σύνδεσμος γιὰ τὴ διατήρησιν τοῦ γένους.

«Ποιὰ γλῶσσα διηγήσεται τοὺς σοὺς ἀγώνας καὶ ἰδρωτὰς καὶ κόπους καὶ δρόμους... Κοσμά θεόσοφ», ἀναφωνεῖ ἡ ὑμολογία τῆς Ἐκκλησίας μας.

«Ἐκ τῶν γραμμάτων τῶν γεννάται ἡ προκοπὴ μὲ τὴν ὁποῖαν λάμπουν τὰ ἐλεύθερα ἔθνη», θὰ μᾶς πεῖ ἀποφθεγματικά, ὁ θάρδος τῆς ἐλευθερίας Ρήγγας Φεραῖος, πού στήριξε τὴν σωτηρία τοῦ γένους στὸ ξύπνημα τοῦ νοῦ. «Ὅλοι χωρὶς ἐξαιρέση ἔχουν χρέος νὰ ἠξεύρουν γράμματα. Ἡ πατρίς ἔχει νὰ καταστήσει σχολεῖα διὰ τὰ ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ παιδιά», θὰ το-νίσει.

Χρέος τὰ γράμματα. Ἡ μάθηση χρέος γιὰ ὅλους. Σε μιὰ ἐποχὴ, πού δὲν εἶχε γίνεῖ ἀκόμη ὁ μεγάλος ξεσηκωμός, ἄς σημειωθεῖ ἰδιαίτερα ὅτι ὁ Ρήγγας δὲν ἄφησε στὸ περιθώριο τὴ γυναίκα. Πιστεύει στὴ δύναμὴ της καὶ τὸ ἔργο της «νὰ γεν-νᾷ ἄνδρας» καὶ γι' αὐτὸ ἰδιαίτερα τὴ μνημονεύει. Τῇ θέλει γραμματισμένη, γιὰ νὰ σταλάξει σταγόνα, σταγόνα στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ της τὸ μήνυμα τῆς ἐλευθερίας καὶ κάποια ὥρα νὰ ζωστεῖ κι αὐτὴ τ' ἄρματα, γιὰ νὰ γίνεῖ γυναίκα σύμβολο: Δέσπω ἢ Λένω Μπότσαρη ἢ Μπουμπουλῖνα ἢ Μαντῶ Μαυρογένους καὶ νὰ πολεμήσει πλάι-πλάι μὲ τὸ παιδί της ἢ τὸν ἄνδρα της καὶ νὰ γίνεῖ δλοκαύτωμα γιὰ τὰ ἰδαινικά της.

Μόλις μὲ τὴν ἐκρηγξὴ τῆς Ἐπανάστα-σεως καὶ τὰ πρῶτα συντάγματα, κύριο μέλημα τῶν προεστῶν καὶ τῶν ὄπλαρχη-γῶν ἦταν ἡ Παιδεία, μιὰ Παιδεία ἑλλη-νική, στηριγμένη στὶς Παραδόσεις καὶ τὰ ἰδαινικά τῆς Πατρίδας, πού τὸν πρῶ-το λόγο ἔχει ἡ χριστιανικὴ Πίστη. Δὲν νοεῖται Ἑλληνας τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, πού νὰ μὴν εἶναι χριστιανός.

Κατὰ τὸ ἄρθρο 2 τοῦ συντάγματος τῆς Ἐπιδάουρου «Ἑλληνες πολῖται εἶναι ὅσοι αὐτόχθονες κάτοικοι τῆς Ἐπικρατείας τῆς Ἑλλάδος πιστεύουσιν εἰς Χριστόν». Χρι-στός καὶ Ἑλλάδα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ξεχωριστοῦν στὴν ψυχὴ τοῦ Ἑλληνα. Εἶ-ναι ἀναπόσπαστα δεμένα, γιὰτι καὶ ὁ ἀ-γώνας εἶναι ἕνας «γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν

πίστη τὴν ἀγία καὶ τῆς πατρίδας τὴν ἐλευθερία».

Ἀνάλογο εἶναι καὶ τὸ ἄρθρο 6 τῆς γ' Ἐθνοσυνελεύσεως τῆς Τροιζῆνος «Ἕλληνες εἶναι ὅσοι αὐτόχθονες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας πιστεύουν εἰς Χριστόν...».

Τὸ ἐπαναλαμβάνουν καὶ θὰ τὸ ἐπαναλαμβάνουν κάθε φορὰ πού ξεκινοῦν γιὰ μεγάλες ἀποφάσεις «εἰς Χριστόν». Ὅ,τι κάνουν, τὸ κάνουν «εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας Τριάδος». Ἐπικαλοῦνται τὴν «ἄνωθεν δόθησαν» καὶ προχωροῦν στὸ τραχὺ ὅσο ὑψηλὸ ἔργο. Τὸ Ἐπαναστατικὸ σύνταγμα «ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν» ἔτσι ὁραματίσθηκε νὰ πλάσει τὴν καινούργια Ἑλλάδα. Ἡ ἐλπίδα τῆς ἐλευθερίας στηρίζεται στὴν θεϊκὴ φλόγα, πού καίει τίς ἀνθρώπινες καρδιές.

Ὁ Ὅργανισμὸς τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας (ψηφίστηκε στὸ Μεσολόγγι τὴν 9ῃ Νοεμβρίου 1821), γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοπικῶν ἀναγκῶν, ἔθεσε σὰν μιὰ ἀπὸ τίς πρῶτες φροντίδες τοῦ τὴν Παιδεία τοῦ λαοῦ. Στὴν προκήρυξη τῆς 16ῆς Μαρτίου 1822, ἀναφέρεται:

«Κάθε πεφωτισμένη Διοίκησις ἔχει χρέος νὰ φροντίζει διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν πολιτῶν, διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ καλὴν νομοθεσίαν, καθ' ὅτι δι' αὐτῶν ὁ ἀνθρωπος ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ταυτίζεται μετὰ τὴν ἀρετὴν, γνωρίζει τὰ καθήκοντά του πρὸς τὸν Θεὸν πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς τοὺς ὁμοίους τοῦ καὶ χειραγωγεῖται εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐδαιμονίας.

Οἱ Λυκοῦργοι καὶ Σόλωνες ἐπλαστούργησαν Σωκράτας, Φωκίωνας, Θεμιστοκλέας, Ἀριστείδας, Δημοσθένας, Πλάτωνα καὶ ἄλλους τοὺς ἀθανάτους ἥρωας τῆς Ἑλλάδος... Ἄρα ὁ ἀνθρωπος δὲν γεννᾶται φύσει κακοῦργος ἢ ἐνάρετος ἀλλ' ἡ διοίκησις τὸν ἀποκατασταίνει τοιοῦτότροπον». Μιὰ θαρραλέα ὁμολογία, μὲ κύρος ἀναμφισβήτητον, πού τονίζει τὰ χαρακτηριστικὰ μιᾶς πραγματικῆς «πεφωτισμένης Διοικήσεως». Ἔργον τῆς νὰ ταυτίσει τὸν ἀνθρωπο μὲ τὴν ἀρετὴ καὶ νὰ τὸν βοηθήσει νὰ γνωρίσει τὰ καθήκοντά του πρὸς τὸ Θεό, τὴν Πατρίδα καὶ τοὺς συνανθρώπους του.

Ἡ τριλογία Θεός, Πατρίδα, πολίτης, εἶναι ἐκείνη, πού θὰ ἐμπνεύσει ἰδιαίτερα τὴ Διοίκησι. Ἀπ' αὐτὴν ἐξαρτᾶται κατὰ ἓνα μεγάλο μέρος, ὅπως ἀναφέρεται, ἂν ὁ πολίτης θὰ γίνῃ κακοῦργος ἢ ἐνάρετος.

Γιὰ τὴ δημιουργία, λοιπόν, ἐναρέτων πολιτῶν «ἡ σεβαστὴ Πελοποννησιακὴ Γερουσία μ' ὄλας τὰς πολυμερίμους καὶ κατεπειγούσας ἀνάγκας τῆς πατρίδος ἔλαβε πατριωτικὴν κηδεμονίαν διὰ τὴν ἀγωγὴν τῆς νεολαίας προθυμουμένη νὰ συστήσῃ σχολεῖον εἰς ταύτην τὴν πόλιν ἀνάλογον τῆς παρουσίας περιστάσεως, διὰ τοῦ διωρισμένου ἐπὶ τούτου ἐφόρου Ἀρχιμανδρίτου κυρίου Γρηγορίου Δικαίου τοῦ καὶ Γερουσιαστοῦ. Προσκαλεῖ δὲ ἀξιους διδασκάλους διὰ νὰ διδάξουν διὰ τῆς Λαγκαστερίου μεθόδου (ἀλληλοδιδασκτικῆς) κοινὰ γράμματα ἑλληνικὰ, μαθηματικὰ καὶ πρὸς τοῦτοις, τὴν ἰταλικὴν καὶ γαλλικὴν διάλεκτον».

Ἐπίλεκτο μέλος τῆς Γερουσίας ἦτο τότε ὁ Γρηγόριος Δικαίος, ὁ πολὺς Παπαφλέσσας, πού στάθηκε «ὀργανωτὴς καὶ πολιτικὸς καὶ πολέμαρχος στὴ μεγαλύτερη περίοδο πρὶν καὶ μετὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀγώνα... ἦρθε κι ἔκαμε τὸ χρέος τοῦ πάνω στὴν ἑλληνικὴ γῆ».

★

Πρωταρχικὸ χρέος ἡ ἴδρυση σχολείου γιὰ τὴν ἀγωγὴ τῆς νεολαίας ἀνάλογο τῆς περιστάσεως. Σχολεῖο πού νὰ χαλκεύει τίς ψυχὰς τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τοὺς ἐμπνεύσει Χριστὸ καὶ Ἑλλάδα κατὰ κύριο λόγο. Αὐτὸ ζητοῦσε ἡ περίσταση. Πύρινες καρδιές, δυνατὲς προσωπικότητες. Γι' αὐτὸ καὶ κύριο μέλημα οἱ ἀξιὸι δάσκαλοι, οἱ ἱκανοὶ ὄχι μόνον νὰ διδάξουν τὰ «κοινὰ γράμματα, ἀλλὰ κυρίως νὰ μορφώσου νὰ διαπλάσουν τὰ Ἑλληνόπουλα σὲ προσωπικότητες τοῦ χρέους καὶ τῆς θυσίας. Κι αὐτὰ χωρὶς νὰ λείπει ἡ εὐρωπαϊκὴ γνώση ὅταν καταβάλλεται φροντίδα καὶ μπαίνουν στὸ πρόγραμμα δύο ξένες γλῶσσες, ἰταλικὴ καὶ γαλλικὴ. Θέλει ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία τὰ μέχρι πρὶν λίγο σκλαδόπουλα, νὰ τὰ ἀνεβάσει στὸ ἐπίπεδο τοῦ Εὐρωπαίου

πολίτου. Πρωτοπόροι στήν προσπάθεια, γιατί σήμερα στά ελληνικά σχολεία δέν διδάσκονται δύο ξένες γλώσσες, αλλά μόνο μία. Κι είναι τόσο απαραίτητες οί ξένες γλώσσες στά σχολεία, γιά τή συναδέλφωση τών λαών.

Ἡ ἀλληλοδιδασκτική μέθοδος, πού χρησιμοποιήθηκε κατά τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰ. στήν Ἀγγλία καί τελειοποιήθηκε τόν 18ο αἰ. στή Γαλλία ἀπό τὸ Sarazin, ἦταν ὅ,τι χρειαζόταν γιά τήν ἐποχή. Ἔνας δάσκαλος «εἰς ἓν μόνο σχολεῖον καί ἑξακοσίους μαθητάς ἔχον». Τὸ σύστημα σωτήριο γιά τήν Ἑλλάδα τότε, γιά λόγους κυρίως οικονομικούς, γιά σήμερα ἀνεδαφικό καί ἀνεφάρμοστο. Εἶχε ὅμως παιδαγωγική θάση. «Οἱ πρωτόσχοιοι, οἱ καλύτεροι τών μαθητῶν, ἀνελάμβαναν τήν εὐθύνη νά διδάξουν καί νά κατευθύνουν τοὺς μικρότερους κάτω ἀπὸ τήν ἐποπτεία τοῦ δασκάλου. Ἔτσι δημιουργεῖται μιὰ ἀλληλεγγύη καί μιὰ ἀμιλλα, πού κινεῖ τὰ παιδιὰ σὲ δράση καί τὰ συνδέει μεταξύ τους. Ἡ ὑπευθυνότης τών μεγαλυτέρων γιά τοὺς μικροὺς, τοὺς ὠριμάζει καί τοὺς προετοιμάζει γιά τὸ διδασκαλικὸ ἔργο, ἀπὸ τὸ ὅποιο, εἶχε τόση ἀνάγκη ἢ πατρίδα.

Ἔχουμε ἀλήθεια προσέξει σήμερα, τὸ θέμα τῆς ἀλληλεγγύης τών μαθητῶν; Ὁ σημερινὸς ἀνταγωνισμὸς γιά τὴν ὑψηλὴ βαθμολογία τοὺς κάνει σκληροὺς μεταξύ τους, γιὰ τὴν ἐπιτυχία, στίς ἀνώτερες κυρίως Σχολές, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀποτυχία τοῦ ἄλλου, τίς περισσότερες φορές. Σήμερα ὁ μαθητὴς πού διακρίνεται στήν τάξη, πολὺ συχνὰ νοιώθει ἀσχημα, γιὰ τὴν ἐπισύρει τὰ ζηλόφθονα βλέμματα τών ἄλλων. Δέν ἀμφισβητοῦμε τὴν συνεργασία καί δραστηριότητα τών σημερινῶν παιδιῶν σὲ ἄλλους τομεῖς. Στὸ θέμα ὅμως τών βαθμῶν ἀντιμετωπίζουμε μεγάλο πρόβλημα.

Ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία «...προσκαλεῖ καί τὴν φιλομαθῆ νεολαίαν ἀφ' ὅλην τὴν Πελοπόννησον νά συντρέψει ἐδῶ διὰ τὴν διδασκαλίαν ὅ,τι ἀμισητὴ κηρύττουσα ὅτι κάθε μαθητὴς δέν θὰ ἐξοδεύσει ἄλλο τι παρὰ διὰ τὰ βιβλία του καί διὰ τὴν ζωτροφίαν του. Διατάττει δὲ τοὺς γονεῖς νά μὴν παραμελήσουν τὸ ἴε-

ρὸν χρέος των, ἀλλὰ νά φροντίσουν ἐπιμόνως διὰ τὴν παιδείαν τών τέκνων».

Ἐγκαινιάζεται ἴσως τώρα, ὁ θεσμὸς τῆς δωρεᾶν Παιδείας, σὲ μιὰ περίοδο σκληρῶν θυσιῶν, πού τὰ οικονομικὰ εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτα. Τὸ κονδύλι ὅμως γιά τὴν Παιδεία ἀπὸ τὸ πενιχρὸ ταμεῖο τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, ξεχωρίζει ὡς κατεπεῖγον. Τὰ παιδιὰ ἔχουν νά φροντίσουν μόνον γιά τὰ βιβλία τους καί τὴν τροφή τους.

Ἡ Προκήρυξη κλείνει μ' ἓνα ἄλλο μεγάλο χρέος. Τὴ συμπαράσταση τών γονέων σ' αὐτὴ τὴν προσπάθεια· νά φροντίσουν ἐπιμόνα γιά τὴ μόρφωση τών παιδιῶν τους, ὥστε ὁ θερμιουργὸς ἥλιος τῆς Παιδείας νά καταυγάσει τὸ πνεῦμα γιά ν' ἀκολουθήσει ἢ Ἀνάσταση τοῦ Γένους, ἀπὸ τὰ στιβαρὰ χέρια τῆς Νεολαίας.

«Ἡ Παιδεία διὰ τῆς καλλιέργειας τών γραμμάτων, ἢ Ἐκκλησία, διὰ τῆς καλλιέργειας τῆς Πίστεως... ἢ διατήρησις τών ἠθῶν καί ἐθίμων», γράφει ὁ καθηγητὴς Ν. Β. Τωμαδάκης, ὑπῆρξαν ἀπὸ τοὺς κύριους παράγοντες, πού ἔσωσαν τὸ Ἔθνος.

Λίγο ἀργότερα στίς 27 Ἀπριλίου 1822 ἀκολουθεῖ δευτέρη προκήρυξη, ὅπου ἀνακοινώνεται ὅτι «καθ' ὅσον ἐπιτρέπει κατὰ τὸ παρὸν ἢ περίστασις τῆς πατρίδος, ἐσύστησε τὸ σχολεῖον εἰς ταύτην τὴν πόλιν... Ἡ Παιδεία εἶναι τὸσον ἀναγκαῖα εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ λογικοῦ του, ὅσον εἶναι ἀναγκαῖα ἢ τροφή διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς του...».

Τὰ χωρὶς παιδεία ἄτομα «δὲν διαφέρουν ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα παρὰ κατὰ τὴν μορφήν, ἀτιμάζουν τὸ κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν πλάσμα τοῦ πανσόφου δημιουργοῦ καί εἶναι ὄνειδος καί ἐξουθενήμα ὄλων τών λαῶν τῆς οἰκουμένης». Εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ Ἕλληνες τοῦ Ἀγῶνα ὁραματίστηκαν μιὰ παιδεία, πού νά στηρίζεται στά ἑλληνοχριστιανικὰ ἰδανικά. Μόνον αὐτὴ μπορεῖ νά διαμορφώσει τὸ νέον «πλάσμα καθ' ὁμοίωσιν τοῦ πανσόφου δημιουργοῦ». Μήνυμα δυνατὸ γιά δασκάλους, γονεῖς καί ὑπευθύνους σήμερα.

«Ὅταν δὲν ἤξεύρωμεν τὴν ἐπιστήμην

της πολιτικῆς», συνεχίζει ἡ ἐγκύκλιος, «καθ' ἄλλην τὴν ἔκτασιν τῆς σημασίας τῆς λέξεως, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ βοηθήσωμε καλῶς καὶ νὰ τελεσφορήσωμεν. Ἡ δικησις ἀπαιτεῖ πρὸ πάντων καλὴ νομοθεσία· ὁ νομοθέτης διὰ νὰ εἶναι καλὸς ὀφείλει νὰ γνωρίζει τὴν φύσιν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ γνωρίζει δὲ τὸν ἄνθρωπον ὀφείλει νὰ εἶναι φιλόσοφος, διὰ νὰ γίνῃ φιλόσοφος ὀφείλει νὰ διδαχθῇ ὅσα μαθήματα συνιστῶσι τὴν φιλοσοφίαν. Διὰ νὰ διδαχθῇ χρειάζεται σχολεῖον, διδασκάλους, βιβλία· ἐκ τούτων δὲ πηγάζουν τὰ φῶτα καὶ ἀπολαμβάνοντες τὰ φῶτα ἠμποροῦμεν νὰ εὐδοκιμήσωμεν, καὶ νὰ διαστηρῶμε τῆς ἐλληνικῆς ἐπικρατείας μας...»

Κύριος μοχλός, ὁ καλὸς νομοθέτης, ποῦ γιὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ τόσο βαρὺ καὶ ὑπεύθυνο ἔργο του, θὰ πρέπει πρῶτα νὰ ἔχει μελετήσει καλὰ τὴ φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, εἰσχωρώντας βαθειὰ στὰ μυστικὰ τῆς φιλοσοφίας, στὴν ὁποία ἀπαραίτητη προϋπόθεση εἶναι τὸ σχολεῖο, οἱ δάσκαλοι, τὰ βιβλία. Ξεκινώντας ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῆς πυραμίδας, τὴν πολιτικὴ ἐπιστήμη, καταλήγει εἰς τὴν βάση, τὸ σχολεῖο μὲ τὸ ἔμφυχο ὕλικὸ καὶ τὸ δάσκαλο, ποῦ συνέχεια προσφέρει ἀθόρυθα καὶ μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιάς του στερεώνει τὸ οἰκοδόμημα τῆς πολιτείας.

Καὶ στὴ δευτέρῃ αὐτῆ ἐγκύκλιο καινούργια ἐκκλήσις πρὸς τοὺς γονεῖς: «Μὴν ἀμελήσετε τὴν παιδείαν τῶν ἀγαπητῶν σας τέκνων, ἀρρένων καὶ θηλέων, μὴν ἀγωνίζεσθε διὰ νὰ τοὺς ἀφήσετε κληρονομίαν χρημάτων, ἀλλὰ δαπανήσατε μετὰ χαρᾶς τὰ εὐαπόβλητα χρήματά σας, διὰ νὰ τοὺς προμηθεύσετε τὸν ἀληθῆ καὶ ἄσυσυλον θησαυρὸν τῆς Παιδείας καὶ νὰ τὰ ἀποκαταστήσετε ἄξια τέκνα τῆς Ἑλλάδος, ὠφέλημα εἰς τὸν ἑαυτὸ τους καὶ τοὺς ὁμοίους των... εἰς ὅλα τὰ ὑπουργήματα χρειάζονται ἄνθρωποι πεπαιδευμένοι καὶ ἐνάρετοι. Στοιχασθῆτε ὅτι ἂν ἀμελήσῃτε τὸ ἱερόν σας χρέος ὑποπίπτετε εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Κυρίου καὶ τῆς πατρίδος... Στείλατε, λοιπόν, εἰς τὰ scho-

λεῖα, γιὰ νὰ γίνουν εὐσεβεῖς, τίμοι καὶ ἐνάρετοι πολῖται».

★

Τὸ Εἰκοσιένα εἶχε βαθειὰ συλλάβει τὸ νόημα τῆς Παιδείας. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέραμε τὴν 1ῃ καὶ 2ῃ ἐγκύκλιο τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας. Σὲ πολλὰς πόλεις ἔγιναν προσπάθειες γιὰ τὴν ἴδρυση Σχολείων καὶ ἕνα πλῆθος αἰτήσεων κατέφθαναν στὴν Κυβέρνηση γιὰ νὰ προικοδοτηθοῦν τὰ σχολεῖα αὐτά.

Μὲ τὴν ἐθνικὴ ἀποκατάσταση ὁ Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας ἐστήριξε «τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς Ἑλλάδος εἰς δύο μεγάλας θάσεις, τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν», γιὰ τὴν ὁποῖαν ἀγωνίσθηκε μὲ στοργὴ καὶ αὐταπάρνηση. Μὲ ἐμπιστοσύνη «εἰς τὴν θεῖαν ἀντίληψιν» ἐπροχώρησε εἰς τὸ ἔργον τῆς Παιδείας καὶ ἀγωνίσθηκε καὶ γιὰ τὴ Μέση ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν ἀνωτέρα, ὅπου ἦτο δυνατόν.

Ἡ Νεολαία ἦτο «τὸ ροδόχρουν ὄνειρον τῆς πατρίδος».

Ἰπὲρ «τῆς καλλίστης καὶ ἀσφαλεστάτης αὐτῆς ἐλπίδος τῆς πατρίδος, τῆς ἀρίστης πασῶν, ἂν ἔχι καὶ τῆς μόνης, τῆς νεότητος», ἄξιζε κάθε θυσία.

Ἐπισημαίνουμε ἰδιαιτέρως τὸ στόχον τῆς Παιδείας. Εἶναι ἡ διαμόρφωσις ἐναρέτων ἀνθρώπων, μὲ φόβον Θεοῦ καὶ ἀγάπην γιὰ τὴν πατρίδα. «Πεφωτισμένη διοίκησις», σοφοὶ δάσκαλοι, πρόθυμοι γονεῖς, ὅλοι σφυρηλατοῦν τὸν ἴδιον στόχον. Γιὰ τοὺς γονεῖς μάλιστα, ἡ Παιδεία, εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη κληρονομία, ποῦ μποροῦν νὰ ἀφήσουν στὰ παιδιὰ τους, «ὁ ἄσυλος θησαυρός». Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς τὸν κλέψῃ. Εἶναι γιὰ πάντα δικὸς τους.

Παιδεία ὅμως χωρὶς ἀρετὴ εἶναι ἀπαράδεκτη καὶ ἀρετὴ χωρὶς Θεὸν εἶναι ἀδιανόητη.

Οἱ ἀγωνισταὶ τοῦ Εἰκοσιένα τὸ εἶχαν κατανοήσει πλήρως. Ἐμεῖς τί κάνουμε σήμερον; Πόσο καλλιεργοῦμε τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα στὰ σχολεῖα μας καὶ ποῦ στηρίζουμε τὴν ἀρετὴν; Πόσο μαθαίνουν τὰ παιδιὰ μας, ὅτι ἡ πίστις στὸ Θεὸν εἶναι ζωὴ καὶ ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ προσφέ-

ρει, ὅ,τι ὑψηλὸν καὶ Ἄλθηνό;

Μήπως ἰσχύουν γιὰ μᾶς, τοὺς μεγάλους, τὰ λόγια τοῦ Μακρυγιάννη: «Τέτοια ἀρετὴ ἔχουν, τέτοια φῶτα μᾶς δίνουν»;

Μήπως τὰ ἴδια λόγια μᾶς ἐπαναλαμβάνουν κάποτε οἱ νέοι μᾶς;

«Τὸ παιδί ὅταν γεννιέται, δὲν γεννιέται μὲ γνώση, συνεχίζει ὁ Μακρυγιάννης: οἱ προκομμένοι ἄνθρωποι τὸ ἀναστήνουν καὶ τὸ προκόβουν».

Τὸ Εἰκοσιένα ἄς πυρώσει τὶς καρδιές μας. Ἡ εὐθύνη μας μεγάλη.

Μ. Ι. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Τὰ Ἑλληνικά συντάγματα 1822-1852 Ἄ λ . Σ θ ὠ λ ο υ: «Ἡ συνταγματικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος», Εἰσαγωγή - ἐπιμέλεια Λ. Ἀξελός, Ἀθήνα 1972.

2. Μακρυγιάννη: «Ἀπομνημονεύματα».

3. Ν. Β. Τωμαδάκη: «Ἐορταστικοὶ Λόγοι».

4. Ἑλένης Ε. Κούκκου: «Ὁ Καποδίστριας καὶ ἡ Παιδεία 1827-1838. Β' Τὰ Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα τῆς Αἰγίνης», Ἀθήναι 1972.

5. Π. Β. Πάσχου: «Κοσμάς ὁ Αἰτωλός».

6. Α. Κ. Δημαρᾶ: «Ἡ Μεταρρύθμιση τοῦ δὲν ἔγινε», Α. 4-8.

7. Γ. Λαμπρινοῦ: «Μορφές τοῦ Εἰκοσιένα».

ΣΤΟ ΡΑΦΙ ΜΙΑΣ ΠΑΛΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Ψάχνοντας γιὰ κάτι σχετικὸ μὲ Σολωμό, ξανάπιασα στὰ χέρια μου μὲ συγκίνησι βιβλίο ξεχασμέν' ἀπὸ καιρὸ, στὴ βιβλιοθήκη τοῦ ἀειμνήτου πατέρα μου. Ἀπὸ τὸν τόμον (700 σελίδων) αὐτόν: «Π α ν η γ υ ρ ι κ ὸ ν τ ε ὕ χ ο ς ἔ π ῖ τ ῆ ἑ κ α τ ο ν τ α ε τ η ρ ῖ δ ῖ ἀ π ὸ τ ῆ ς γ ε ν ν ῆ σ ε ω ς τ ο ῦ Δ ἰ ο ν . Σ ο λ ω μ ο ῦ . 1902», παρατίθεται κατωτέρω μικρὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἄρθρον τοῦ Ἀρχαιοδίδου Σπυρ. Δε-Βιάζη, — ὁ ὁποῖος ἦτο ἀπὸ τοὺς θερμότερους ὑποκινητὰς τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς — μὲ τίτλο: «Ὁ Σολωμὸς καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις».

Ζ. Σ.

Ὁ Σολωμὸς συγχρόνως μὲ τὰ πολεμικὰ συμβάντα, ἔγραψε τὰς γραμμὰς ταύτας: «... 2. Καὶ κάποιαις γυναικίαις Μεσολογγίτισσαις... 9. Κι' ἐλαβαίνανε χορήματα, πανιὰ γιὰ τοὺς λαβωμένους... 11. Καὶ οἱ πλέον σύμπτωχοι ἐβγάνανε τόβολακι τοὺς καὶ τῶδιναν καὶ ἐκάναν τὸ σταυρό τοὺς, κυττάζοντας κατὰ τὸ Μεσολόγγι, κλαίοντας».

Διαρκῶντος τοῦ ἀγῶνος ὁ ποιητὴς ἐκάθητο μετὰ τοῦ πιστοῦ ὑπηρετοῦ τοῦ Λάμπρου Μιχαλοπούλου ἐκ Σπάρτης εἰς τὴν ἐξοχὴν. Ὁ ὑπηρετὴς οὗτος διηγεῖτο συχνὰ τὰ ἐξῆς ἀξιόλογα:

«Ἐνα μεσημέρι ἀκούαμε κανονιαῖς καὶ τὸ ἀφεντικὸ ἐβγήκε ἔξω ἀπὸ τὴν κάμαρά του καὶ ἐστάθη εἰς τὸ λόφο. Ἐπειτα ἀνασηκῶντας τὰ χέρια εἰς τὸν οὐρανὸν ἐφώναζε δυνατὰ, μὰ πολὺ δυνατὰ: Βάστα,

καῖμένο Μεσολόγγι, βάστα! Καὶ ἔκλαιγε ἴσάν τὸ παιδί. Ἄλλο ἓνα βράδυ, ὅπου ἦταν ἀστροφεγγιά, ἤτουνε καθισμένοι εἰς τὴν ρίζα μιᾶς ἐληῶς καὶ ἔπειτα ἀπὸ πολλὴ σιωπὴ τοῦ λέει: — Λάμπρο, τί νὰ γίνωνται ἐκεῖ κάτω τώρα τὰδέλφια μᾶς! — καὶ τὸν εἶδα νὰ χύνη δάκρυα καὶ τότες. Ἄλλη φορὰ τοῦ εἶπε νὰ δώσω τὸ φαγητόν του εἰς τοὺς χωρικοὺς λέγοντάς μου — Ἐτούτην τὴν ὥρα, Λάμπρο, πόσοι ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μας εἰς τὸ Μεσολόγγι πεινᾶνε, δὲν θέλω περισσότερο — καὶ μὰ τὸν κόσμον, ποῦ τὸν ἤχε, τὸ ἀφεντικὸ ἔφαγε ψομί καὶ ἐληῖας μονάχα».

Ὁ Σολωμὸς, εἰς τὴν πραγματικὴν καὶ αὐστηρὰν σημασίαν τῆς λέξεως εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸς μᾶς ποιητὴς. Εἶναι δὲ καὶ ὁ διδάσκαλος τῆς νέας ἐλληνικῆς ποιήσεως καὶ ἀριστος ὁδηγός.

ΣΠΥΡ. ΔΕ—ΒΙΑΖΗΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ: ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ '21

... la Macedoine, cette noble partie de la Grèce, dont le seul nom retrace à l' esprit tant de hautes idées . . .

Père Francois Tarilles 1714¹

Στή Μακεδονία, τὸν προμαχῶνα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πὸν εἶναι γιὰ τοὺς Ἕλληνες ὄλων τῶν ἐποχῶν σύμβολο τοῦ ἀγῶνα καὶ τῆς ἀγωνίας μας, ἀλλὰ καὶ τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτιστικῆς μας ἀκτινοβολίας ὡς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, ἓνα μικρὸ ἀφιέρωμα. Συγκεκριμένα μιὰ σύντομη ἀναφορὰ στὴ δυναμικὴ πνευματικὴ τῆς προσφορὰ καὶ τὴ συμμετοχὴ τῆς στὶς θυσίες στὴν πορεία τοῦ Γένους πρὸς τὴν Ἀνάστασή του.

Ἀκολουθώντας καὶ ἡ Μακεδονία τὴ μοῖρα τοῦ ὑπόλοιπου Ἑλληνισμοῦ στέναζε κάτω ἀπὸ τὸ βαρὺ ζυγὸ τῆς δουλείας πεντακόσια περίπου χρόνια.

Κι ἐνῶ ὁ φυσικὸς της χῶρος, ἡ ἐπίκαιρη θέση της στὴ Βαλκανικὴ, ἡ ἀξιόλογη κοινοτικὴ ὀργάνωση, ἀποτέλεσμα τῆς ζωτικότητάς τοῦ πληθυσμοῦ, δίνουν ἀπεριόριστες δυνατότητες γιὰ ἀνάπτυξη, οἱ φοβερὲς καταπιέσεις ἀπὸ φόρους, ληστείες, πειρατείες, παιδομάζωμα καὶ ποικίλες ἄλλες καταστροφὲς στὸ ἐμπόριο, τὴ γεωργία καὶ τὴ βιοτεχνία ἀπὸ τὸ Μουσουλμανικὸ στοιχεῖο, Τουρκικὸ καὶ Ἀλβανικὸ δῆγγησαν στὴ σταδιακὴ ἐγκατάλειψη τῶν εὐφορῶν περιοχῶν, στὴ μεταναστευτικὴ ροπὴ πρὸς τὰ ὄρεινα καὶ πρὸς τὸ ἐξωτερικὸ, στὸν ἐξισλαμισμὸ, στὴν παθητικὴ καὶ ἔνεργὸ ἀντίσταση. Γράφει σχετικὰ ὁ Ἰ. Φιλήμων: «... τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας τὰ παθήματα καταντῶσι ἀπερίγραπτα καὶ δύσληπτα, ὡς ὑπερβαίνοντα πᾶσαν ἀνθρωπίνην κακίαν καὶ πᾶσαν ὑπομονὴν Ἀνθρώπου»⁽²⁾. Κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς συνθήκες λέ-

γεται ὅτι «ἡ ἀντίσταση γινόταν ἐνεργητικὴ, ὅταν ἡ καταπίεση δυνάμωνε, ἡ ἀδικία κορυφωνόταν καὶ ἡ ἀπελπισία ὀδηγοῦσε στὴν τὸλμη».

Ἔτσι παρ' ὅλη τὴ βεβαιότητα τοῦ μαρτυρικοῦ τέλους πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους πὸν πιέζονταν ἀπειλητικὰ νὰ ἀλλαξοπιστήσουν ἀντέτασσαν ἄρνηση καὶ ἀναβίωσαν τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν. Ὁ ὄσιος Νικοδήμος ὁ Ἀγιορείτης σημειώνει: «Οἱ νέοι οὗτοι μάρτυρες εἶναι ἀνακαινισμὸς ὅλης τῆς ὀρθόδοξου πίστεως»⁽³⁾. Ὁ καθηγητὴς Ἄπ. Ε. Βακαλόπουλος παρατηρεῖ «χιλιάδες εἶναι οἱ νεομάρτυρες πὸν πέθαναν χωρὶς νὰ ἔχουν τὴν τύχη νὰ βιογραφηθοῦν»⁽⁴⁾.

Στὴ μνήμη ἐκείνων, πὸν τὰ δνόματά τους ἔφθασαν ὡς τὶς μέρες μας, ἄς εἶναι ὁ κατάλογος, πὸν ἀκολουθεῖ νοερὸ προσκύνημα γιὰ ὅλους.

- Ἀθανάσιος ὁ ἐν Θεσσαλονίκη, ἀπαγχονισμὸς 8 Σεπτεμβρίου 1774
- Ἀκυλίνα, Ζαγκλιβέριο Θεσσ. ραβδισμοὶ 27 Σεπτεμβρίου 1764
- Ἀλέξανδρος Θεσσαλονικεὺς ὁ Δερβίσης ἀποκεφαλισμὸς
- Ἀργύρης ἢ Ἀργυρός, Ἀπανομὴ 18 ἔτων ἀπαγχονισμὸς 11 Μαΐου 1806
- Ἰάκωβος ὀσιομάρτυς, Καστοριά ἀπαγχονισμὸς 1 Νοεμβρίου 1520
- Ἰωάννης ὁ Νάννος, Θεσσαλονίκη ἀποκεφαλισμὸς 29 Μαΐου 1802
- Μακάριος ὁ Μοναχὸς ἀποκεφαλισμὸς 1527
- Νικόλαος Ἱερομάρτυς 1463
- Χριστόδουλος, Κασσάνδρα ἀπαγχονισμὸς 1776
- Κυράνα, Ὅσσα ραβδισμοὶ 28 Φεβρουαρίου 1757
- Κύριλλος, Θεσσαλονίκη, πυρὰ 1566

(1) Ἄπ. Ε. Βακαλόπουλου: «Ἱστορία τῆς Μακεδονίας 1354-1833».

(2) Ἰ. Φιλήμωνος: «Δοκίμιον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως», τ. 3, σ. 141.

(3) Νικοδήμου Ἀγιορείτου: «Νέον Μαρτυρολόγιον», σ. 10.

(4) Ἄπ. Ε. Βακαλόπουλου, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 120.

Μανόλης Μποσταντζόγλου, Σέρρες⁽⁵⁾.

Σ' αὐτὴ τὴ στάση πρέπει νὰ ἀναζητηθεῖ ἡ πνευματικὴ ὑποδομὴ πού χρόνο μετὰ χρόνον θεμελίωσαν μετὰ τὴ φλογερὴ τους πίστη καὶ μετὰ τὸν ἀσκητικὸν τους βίον οἱ ἀνώνυμοι καὶ οἱ ἐπώνυμοι Ὅσιοι Πατέρες ἀπὸ τὸ 15ο αἰ. μέχρι καὶ τὸ 17ο αἰώνα: Ὁ ἐθνικὸς ἀγωνιστὴς, Ὁσιος Διονύσιος ὁ ἐν Ὀλύμπῳ (15ος αἰ.), ὁ Ὁσιος Ἀντώνιος ὁ νέος τῆς Βεροίας (15ος αἰ.), ὁ Ὁσιος Νικάνωρ τῶν Γρεβενῶν (16ος αἰ.), ὁ Ὁσιος Θεοφάνης τῆς Ναούσης (17ος αἰ.) καὶ ὁ κορυφαῖος Ἐθναπόστολος Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός (17ος αἰ.) πού γιὰ μιὰ εἰκοσαετία τὰ κηρύγματά του γινόταν βάλσαμο καὶ νικητήρια δύναμη.

Ἐπίσης σημαντικὰ συνετέλεσε στὴ γενικὴ πνευματικὴ ἀνοδο τῆς Μακεδονίας, πού χαρακτηρίζεται ἐντυπωσιακῶς ἀπὸ τοὺς ἐρευνητὴς, τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἡ Ἀθωνιάδα Σχολὴ μετὰ τοὺς ἐξαιρετοὺς δασκάλους τῆς Εὐγένιου Βούλγαρι, Νεόφυτου Κουσοκαλυβίτη, Ἀθανάσιου Πάριου καὶ πλήθος ἄλλους, καὶ μετὰ τοὺς ἐθνομάρτυρες μαθητὴς τῆς Κοσμά τὸν Αἰτωλὸ καὶ Ρήγα Φερραῖο.

Ἀπὸ τὸ μεγάλο ἀριθμὸ τῶν Μακεδόνων λογίων, οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν στὸ φωτισμὸ τοῦ Γένους μετὰ τὴν πλοῦσια συγγραφικὴ καὶ ἐκπαιδευτικὴ τους δραστηριότητα ἐνδεικτικὰ ἀναφέρονται ὁ Δαμασκηνὸς ὁ Στουδίτης, ὁ Δημήτριος ὁ διάκονος ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ὁ Θεόφιλος ἀπὸ τὴ Ζίχνη Σερρών, ὁ Μητροφάνης Κριτόβουλος ἀπὸ τὴ Βέροια, ὁ Κωνσταντῖνος Καλλοκρατῆς ἀπὸ τὴ Βέροια, ὁ Γεώργιος Κονταρῆς ἀπὸ τὰ Σέρβια, ὁ Ἀναστάσιος Μιχαὴλ ἀπὸ τὴ Νάουσα, ὁ Γεώργιος Παρακείμενος ἀπὸ τὴν Κοζάνη. Σημαντικὴ ἦταν καὶ ἡ προσφορὰ λογίων ἀπὸ ἄλλες περιοχὰς τῆς χώρας πού ἔδρασαν στὴ Μακεδονία ὅπως ὁ Μεθόδιος ὁ Ἀνθρακίτης, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις, ὁ Νικόλαος ὁ Βάρκοσης, ὁ Ἀμφιλόχιος Παρασκευᾶς κ.ἀ.⁽⁶⁾ Ὅλοι αὐτοὶ δίδαξαν στὰ ὀνομαστὰ σχολεῖα, πού ὑπῆρχαν σὲ πολλὰς περιοχὰς: στὴ Θεσσαλονικὴ «ἡ Ἑλληνικὴ Σχολὴ» καὶ τὸ «Ἑλληνομουσεῖ-

ον» στὴ Κοζάνη, στὴν Ἐδεσσα, στὰ Γιαννιστὰ, στὴ Βελβενδό, στὶς Σέρρες, στὸν Πολύγυρο, ὅπου δίδαξε περίφημος ἀνώνυμος λαϊκός, μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, στὸ Τσοτύλι καὶ ἄλλοῦ. Ἀπὸ τὰ σχολεῖα αὐτὰ, τὰ περισσότερα λειτουργοῦσαν μέχρι τὸ 1821, ὅποτε ὑπέκυψαν στὴ δυνάμη τῆς Ἐθνεγερσίας καὶ τῆς αἱματηρῆς καταστολῆς τῆς.

Ἀξίζει ἀκόμη νὰ ἀναφερθεῖ, ὅτι οἱ πιὸ στενοὶ συνεργάτες τοῦ Ρήγα ἦταν Ἑλληνομακεδόνες: οἱ Παναγιώτης καὶ Ἰωάννης Ἐμμανουήλ ἀπὸ τὴν Καστοριά, ὁ Θεοχάρης Τορούντζιας ἀπὸ τὴ Σιάτιστα, ὁ Γεώργιος Θεοχάρης ἀπὸ τὴν Καστοριά καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Δούκας ἀπὸ τὴ Σιάτιστα. Εἶναι γνωστὸ ὅτι στὸ τυπογραφεῖο, πού εἶχαν στὴ Βιέννη οἱ ἀδελφοὶ Μαρκίδαι Πούλιοι ἀπὸ τὴ Σιάτιστα, τυπώθηκαν οἱ περίφημοι προκηρύξεις τοῦ πού χιλιάδες ἀντίτυπα τοὺς κυκλοφόρησαν σ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ὁ ἴδιος ὁ Ρήγας σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς ἐθνικὰς του ἐξάρσεις στὸ ποίημά του «Ἕθνος Πατριωτικὸς» ἀπευθύνεται σὲ δύο καταξιωμένες ἡγετικὰς μορφὰς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, σύμβολα μεγαλείου καὶ αὐτοθυσίας καὶ τοὺς καλεῖ κοινωνοὺς τῆς χαρᾶς του γιὰ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Γένους, πού πλησιάζει.

«Ἀλέξανδρε, τώρα νὰ βγεῖς ἀπὸ τὸν τάφον καὶ νὰ ἰδεῖς τῶν Μακεδόνων πάλιν ἀνδρείαν τὴν μεγάλην.

.....
Ὁ Λεωνίδας πού νὰ ζῆ μετὰ τοὺς τριακόσιους του μαζί νὰ ἰδεῖ τὸν Σπαρτιάτη...».

Ἐπάρχει ἀκόμη ἡ πληροφορία ὅτι «οἱ ἰδέες καὶ τὰ πατριωτικὰ τραγοῦδια τοῦ Ρήγα εἶχαν συγκινήσει πολὺ τοὺς Θεσσαλονικεῖς. Τὰ τραγοῦδια αὐτὰ δὲν δίσταζαν νὰ τὰ τραγουδοῦν σὲ φιλικὰς συγκεντρώσεις ἀκόμη καὶ ξένων κορίτσια καὶ κυρίες τῶν Θεσσαλονικέων. Τὸ πιὸ δημοφιλὲς στὰ 1812 καὶ 1813 ἦταν τὸ «Τί καρτεροῦτε φίλοι καὶ ἀδελφοί»⁽⁷⁾.

Στὴν πρώτη δεκαετία τοῦ 19ου αἰ. συγκίνησαν βαθειὰ ὅλο τὸν Ἑλληνικὸ λαὸ οἱ

(5) Ἰ. Περαντώνης: «Λεξικὸ Νεομαρτύρων».

(6) «Μακεδονία», Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, σελ. 399.

(7) Ἀπ. Ε. Βακαλόπουλου ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 540.

ἐξεγέρσεις κατὰ τοῦ δυνάστου, ιδιαίτερα τῶν Ἀρματολῶν Νικοτσάρα καὶ παπα-Θύμιου Βλαχάδα, πὸν τραγούδησε μὲ θαυμασμό τὰ κατορθώματά τους.

Μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴ μακροχρόνια προετοιμασία «Τὰ σπέρματα τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας πεσόντα ἐν καιρῷ εἰς τὴν γῆν τῆς Μακεδονίας ἐκαρποφόρησαν»⁽⁸⁾, σημειώνει ὁ Σπυρίδων Τριζούτης. Μακρὸς εἶναι ὁ κατάλογος τῶν Φιλικῶν τῆς Μακεδονίας. Τὸ 1820 ὁ φιλικὸς Δημ. Ἰπατρος ἐμύησε τὸν πρόκριτο τῆς Θεσσαλονίκης Χριστόδουλο Μπαλάνο. Συνεργάτες τῆς Ἐταιρείας ἦταν ὁ Μητροπολίτης Σερρών Χρῦσανθος, ὁ ἐπίσκοπος Ἀρδαμερίου Ἰγνάτιος, ὁ ὁποῖος εἶχε φροντίσει νὰ μνηθοῦν οἱ ὀπλαρχηγοὶ Καρατάσος καὶ Γάτσος, ὁ Βενιαμὶν τῆς Κοζάνης, ὁ Ἀνθιμος τῶν Γρεβενῶν, ὁ Ἱερόθεος τῆς Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους καὶ ὁ Κωνστάντιος τῆς

Μαρωνείας. Καὶ αὐτοὶ δὲν ἦταν οἱ μόνοι ἀκολουθοῦσε πλῆθος κατωτέρων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν⁽⁹⁾.

Ὁ Ἐμμανουὴλ Παππᾶς, μεγαλέμπορος τῶν Σερρών, ἦταν μέλος ἀπὸ τὸ 1819 καὶ εἶναι ἐκεῖνος, πὸν μὲ τὴν εὐλογία τῶν Πατέρων τοῦ Ἀγίου Ὁρους κήρυξε τὴν ἔναρξη τῆς Ἐπαναστάσεως στὴ Μακεδονία στὶς 23 Μαρτίου τοῦ 1821. Ἀκολούθησαν παράλληλα μὲ τὴν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα σελίδες ἀπαράμιλλου ἡρωϊσμοῦ κατὰ τὴν ἐξέγερση τῆς Χαλκιδικῆς, τοῦ Ὀλύμπου, τῆς Νάουσας καὶ τῆς ὑπόλοιπης Μακεδονίας. Ἡ καταστολὴ τῆς ὁμοῦς ἐδῶ, γιὰ πολλοὺς λόγους, ἦταν πιὸ εὐκόλη καὶ ἔτσι ὁ Γολγοθᾶς τῆς συνεχίζεται γιὰ ἑκατὸ περίπου ἀκόμα χρόνια...

ΘΕΟΔΩΡΑ ΚΟΥΒΑΤΣΟΥ -
ΚΑΤΣΟΡΙΔΟΥ

(8) Σπ. Τρικούπη: «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως», σελ. 188.

(9) Ἀπ. Ε. Βακαλόπουλου, ἐνθ. ἀν. σ. 544.

ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟΙ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Γ'.

Μητέρα, μεγαλόψυχη'ς τὸν πόνο
καί'ς τὴ δόξα,
Κι' ἀν'ς τὸ κρυφὸ μυστήριον ζοῦν πάντα
τὰ παιδιά σου
Μὲ λογισμό καὶ μ' ὄνειρο, τί χάρ' ἔχουν
τὰ μάτια,
Τὰ μάτια τοῦτα, νὰ σ' ἴδουν μὲς
τὸ πανέρμο δάσος,
'Ποῦ ξάφνου σου ἔτριγύρισε τ' ἀθάνατα
ποδάρια
(Κύττα) μὲ φύλλα τῆς Λαμπρῆς,
μὲ φύλλα τοῦ Βαϊῶνε!

ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΣ

Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ ΙΔΕΑ

1821-1986. Έκατόν εξήντα πέντε χρόνια πέρασαν από το σημαντικό εκείνο όρόσημο του 1821 της νεοελληνικής ιστορίας. Χρονικό διάστημα ικανό για να δείξει το μέγεθος και τη στερεότητα του ιστορικού αυτού γεγονότος, που έχει περιβληθῆ με τό μανδύα του θρύλου για κάθε "Ελληνα. Γι' αυτό το Εικοσιένα έθρεψε την έλληνική συνειδησι, όντας άκένωτη πηγή αίσιοδοξίας για τους ώριμους, μαγείας για τους νέους. "Έτσι εξηγείται, γιατί θάλθηκαν μερικοί εικονοκλάστες της έποχής μας ν' άμαυρώσουν το θρύλο, ν' άμφισθητήσουν τις προθέσεις των πάσης φύσεως παραγόντων, που μαζί με το λαό όρθωσαν το Εικοσιένα, άλλοι με «τό πάλα», άλλοι με «τό πέννα», κι άλλοι με τη λύρα. Με τό πέρασμα όμως των χρόνων ό μανδύας του θρύλου ξεφτάει κι άποκαλύπτεται χωρίς στολίδια ή ιστορική άλήθεια και μόνη αυτή, για ν' άποστομώση με τά ντοκουμέντα, που προβάλλουν από τά κείμενα — άναμφισθήτητα πιά — άκέραιο τόν άληθινό πυρήνα του θρύλου. Και σήμερα με τις θολές που δέχονται όλα τά γεγονότα που άσκοούν ευεργετική επίδρασι στο φρόνημα του λαού, καταντάει αυτή ή πρόκλησι να γίνη σωτήρια άφορμή για ξανακοίταγμα του Εικοσιένα από κάθε πλευρά.

Τό Εικοσιένα είναι μιá πολεμική περίοδος. Κανένα όμως γεγονός δέν εξετάζεται χωρίς τό ιστορικό του πλαίσιο. Τί προηγήθηκε του Εικοσιένα, πώς έτοιμάστηκε, από ποιά στάδια πέρασε ή ζωή του "Εθνους, πώς ή δουλεία έγινε δύναμι, ήρωϊσμός και πόθος έλευθερίας άσυγκράτητος μέσα στην ψυχή του κάθε "Ελληνα, του δάσκαλου, του μαχητή, του κλέφτη, του άρματωλού, του ραγιά, είναι θέματα, με τά όποια άσχολήθηκαν οι ιστορικοί κι έχουμε πιά τις μαρτυρίες τους. "Ο λαός σήμερα, όσο κι άν πάνε να του κλονίσουν τό ρίζωμα, που έχει

στην ψυχή του για τό Εικοσιένα, διαβάξει άπληστα και ξαναβαπτίζεται στα νάματα των διδασχών και άπομνημονευμάτων των άγωνιστών. "Έτσι εξηγείται ή εύρεία κυκλοφορία των σχετικών πολλαπλών εκδόσεων για τις διδασχές του Πατροκοσμά (και ύψηγεσία άκόμη Ξυναν) και για τ' Άπομνημονεύματα του Μακρυγιάννη, για ν' αναφέρουμε μόνο αυτούς τους δύο.

Τό Εικοσιένα δέν είναι μόνο μεγάλο, αλλά και τό πιό μεγάλο γεγονός στον περασμένο αιώνα. "Έτσι τό κατατάσσουν οι ιστορικοί. Θα μάκραινε πολύ ό λόγος άν αναφέραμε κι άλλα σημαντικά γεγονότα του ίδιου αιώνα. Αυτό που τοποθετεί τό Εικοσιένα διαμαντόπετρα στο στέμμα του αιώνα, είναι αυτό τό ίδιο τό γεγονός. Τό ότι ένας λαός ευγενής, που μισήθηκε από τους ισχυρούς της έποχής (Μέττερνιχ: *fuit grecia*), όσο και θαυμάστηκε (φιέλληνες) ύποδουλωμένος τετρακόσια χρόνια περίπου σε θάρβαρο δυνάστη Άσιάτη, έβαλε και πάλι πολύ ψηλά τις πρώτες άξίες της ζωής κι άπάνω από κάθε άλλη, την άξία της έλευθερίας. Αυτή ή θεόδοτη άξία συνυφασμένη με τη θερμή πίστι στο Θεό για τό δίκαιο του άγώνα, ένέπνεε τους πολεμάρχους να πιστεύουν, όπως ειπε ό Κολοκοτρώνης πώς «ό Θεός έδωσε την ύπογραφή του για την έλευθερία της Έλλάδος και δέν την παίρνει πίσω». Μά κι έπειτα από χρόνια διαπνέεται από την ίδια πίστι. Τό 1838 όταν πιά είχε κερδηθή ή έλευθερία, σε μιá μαθητική παραίνεσι, ό καπετάνιος του Μωριά τελειώνει την προσαλιά του με τά εξής: «Είς έσάς μένει να ισάσετε και να στολίσετε τόν τόπον όπου έμεις έλευθερώσαμε' και διά να γίνη τούτο, πρέπει να έχετε ως θεμέλια της πολιτείας, την όμόνοιαν, την θρησκείαν, την καλλιέργειαν του θρόνου και την φρόνιμον έλευθερίαν». «Φρόνι-

μος ἐλευθερία». Ἐνα ἀπὸ τὰ διδάγματα τοῦ Εἰκοσιένα. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ «ἐλευθερία» εἶναι πνευματικὸ ἀγαθὸ, ἡ «φρόνιμος ἐλευθερία» ἀρμόζει περισσότερο στὴν πνευματικὴ ζωὴ. Τὸ Εἰκοσιένα μᾶς διδάξε πὼς ὄλα κατορθώνονται, ἀκόμα καὶ τὰ πιὸ ἀκατόρθωτα καὶ μεγάλα, μὲ ἀγωνιστικὴ διάθεσι καὶ πίστι, πού εἶναι ἰκανὴ νὰ κινήσῃ καὶ ὄρη, καὶ στὸν πνευματικὸ τομέα, πού ἔχει ὑψηλότερες κορφές. Τὸ Εἰκοσιένα εἶναι καρπὸς τῆς θαυμαστῆς τόλμης τῶν ἐλευθέρων συνειδητήσεων, καὶ ἡ ἐλευθερία ἡ «θγαλμένη ἀπὸ τὰ κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά» μένει πάντα ἀνέγγιχτη μέσα στὸ χρόνον.

Ἄλλὰ ὡς πάροουμε τὰ πράγματα μὲ τὴ σειρά.

Τὸ Εἰκοσιένα δὲν εἶναι ἓνα αἰφνίδιο γεγονός. Τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασι τὴν προετοίμασε καὶ τὴν κήρυξε ἡ ψυχὴ τοῦ Γένους. Ἡ ψυχὴ τοῦ Γένους πού μιν ἀδούλωτη. Ἄρχισε ἡ προπαρασκευὴ ἀπὸ τὴν 29 Μαΐου 1453 καὶ ξέσπασε τὴν 25 Μαρτίου 1821. Κάτι ἀδιανόητο μὲ τοὺς φυσικοὺς νόμους, μὲ τὴ στείρα λογικὴ. Μὰ ἡ ψυχὴ, ἡ καρδιὰ δὲν μπαίνει στὸ ζυγὸ τῶν νόμων. Ὅπου μιλάει ἡ ψυχὴ, τὸ φρόνημα τῆς καρδιᾶς, σπάει τὴν ὄτεγκτη λογικὴ μὲ δύναμι τὴν ἀγάπη. Κι ἡ ἀγάπη δὲν ἔχει ὄρια. Εἶναι παντοδύναμη. Ἔργο τοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ, τῆς ψυχῆς τοῦ Γένους ὑπῆρξε ἡ Ἐπανάστασι τοῦ 1821.

Τὴν 29 Μαΐου 1453 «πάντα τὰ ἔνδοξα ἡμῶν κατέπεσαν», θρηνεῖ ὁ χρονογράφος. Τὸ Ἔθνος συντρίβεται. Ἡ Φυλὴ κατασπαράσσεται. Ἄλλ' ὁ Ἑλληνισμὸς ἐπιζεῖ. Μέσα στὰ μύχια τῆς ψυχῆς του διατηρεῖ τὰ ἀθάνατα ζώπυρα. Αὐτὸς εἶναι ὁ πυρήνας τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ Γένος. Τί κι ἂν διαλύθησαν οἱ στρατιᾶς τῶν πολεμικῶν σωμάτων τοῦ Βυζαντίου; Τί κι ἂν τὰ πάντα θρῖσκονται κάτω ἀπὸ τὸ πέλημα τοῦ κατακτητῆ; Τὸ φρόνημα, ἡ ψυχὴ τοῦ Γένους, μένει ἀδούλωτη. Δὲν ἔχει ἀνάγκη ὁ ραγιαῖς νὰ τοῦ ἐμπνεύσουν τὴν ἀγάπη, νὰ τοῦ τονώσουν τὸ φρόνημα γιὰ τὴν ἐλευθερία. Ζῆ μέσα

τοῦ πάντα ἀκoiόμητη σπιθα χωμένη μέσα στὴ στάχτη ἔτοιμη ν' ἀναφλεγῇ μόλις τὴν ξεκουκουλώσεις. Ἀπὸ τὴν πρώτη ὥρα:

«Σώπασε Κυρὰ Δέσποινα καὶ σεῖς
ἴκονες μὴν κλαῖτε'
πάλε μὲ χρόνια μὲ καιροὺς, πάλε
δικὰ μας θά 'ναι».

Ἔτσι ἡ πιὸ τραγικὴ ὥρα τῆς ἱστορίας μεταμορφώνεται σὲ θρύλο. Δὲν μένει ὅμως στὸ θρύλο. Βάζει σκοπὸ. Σκοπὸ ἱερό: τὴν Ἀνάστασι τῆς Πατρίδας.

Ἄλλὰ μὲ τί μέσα; Τὰ ὑλικά λείπουν ἐντελῶς. Εὐλογημένη, ἴσως, πενία. Καὶ τότε ἐπιστρατεύεται ἡ ψυχὴ τοῦ Γένους. Αὐτὴ πού δὲν δουλώνεται, πού μένει πανελεύθερη. Καὶ σὰν ἰδέα, σὰν φρόνημα, ἐμψυχώνει τὰ πάντα. Μὲ τὴν πίστι, τὴν Ἐκκλησίαν, πού τὴν προβάλλει σὰν ὑπέρτατη ἀρχή. Μὲ τὶς ἐθνικὲς παραδόσεις, τὴν ἔνδοξη παλιά ἱστορία. Μὲ τὴ φυσικὴ ὁρμὴ τοῦ «εἰδέναι», τὴν παιδείαν. Μὲ τὴν ἀγάπη πρὸς τὴ θάλασσα, τὸ ἐμπόριο. Μὲ τὴν πρόθυμη αὐταπάρησι καὶ θυσίαν, μιὰ νέα σειρά μαρτύρων, τοὺς νεομάρτυρες τῆς Ὀρθοδοξίας. Μὲ τὴν ἀναβίωσι τῶν Ἀκριτῶν, τὴ νέα μορφή τῶν Κλεφτῶν καὶ Ἀρματολῶν. Μὲ τὴν πνοὴ τῆς λεβεντιάς, τὴ Δημοτικὴ ποίησι. Μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸ τῶν νέων, τὸ Θούριο τοῦ Ρήγα. Μὲ τὶς δυνατότητες τοῦ παπᾶ στὸ «τρεμάμενον φῶς τοῦ καντηλιοῦ», τὸ ὑποβλητικὸ ἐκεῖνο καὶ συγκινητικὸ «Κρυφὸ Σχολειό», πού δὲν ὑπάρχει ἄλλο παρόμοιό του στὴν πνευματικὴ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος ὅλης! Ἡ «ψυχὴ τοῦ Γένους» ἐνέπνευσε τὴ Φιλικὴ Ἐταιρεία, πωρόλησε τὶς ψυχὲς τῶν μπουρλοτιέρηδων, ὥπλισε μὲ ἀκατάβλητο θάρρος αὐτοὺς πού ξεσηκώθηκαν, σὲ ἀνύποπτο χρόνον γιὰ τὶς ἔντεκα μικρὲς καὶ μεγάλες ἐξεγέρσεις, πού κατέληξαν τελικὰ στὴν ἀποφασιστικὴ Ἐθνεγερσία τοῦ 1821. Κάθε τέτοια ἐξέγερσι ὡς πνίγηκε στὸ αἶμα. Ἐγραψαν ὅμως οἱ πρωεργάτες τοὺς σελιδες ἡρωϊσμοῦ, πού ἀποτέλεσαν τόμο, μὲ ἐπίλογο τὸ Εἰκοσιένα. Κι «ἡ ἀποσταμένη ἐλπίδα» κεῖ πού πάει νὰ σβῶσῃ καὶ πάλι θειριεῖ.

«Πάλε μὲ χρόνια μὲ καιροὺς πάλε
δικὰ μας θά 'ναι»!

Κι ήλθαν τὰ χρόνια καὶ θροντερὴ ἡ φωνὴ τοῦ Ρήγα μάρτυρα, ἀκούστηκε παντοῦ. Ἐπίσης ἀπὸ τὴν Ἡπειρο μέχρι τὸ Μωριᾶ καὶ τὰ νησιά. Τὸ «ὡς πότε παληκάρια» πῆρε ἀπάντησι λεβέντικη. Ἐπίσης ἀπὸ τὰ πόλεις, ἀπὸ τὰ χωριά καὶ τὰ νησιά, ἀπὸ τὰ θουνὰ καὶ τὶς θάλασσες ἀντήχησε ἡ ἀπάντησι: «Ποτὲ πιά σκλάβοι». Ἐπίσης ἀπάνω σ' ἕνα λάβαρο, τὸ γνωστὸ ἀπὸ τότε λάβαρο τῆς ἐλευθερίας, στὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Λαύρας, ὀρκίζεται μὲ τὸ στόμα τῶν λίγων ἡ ψυχῆ τοῦ Γένους. «Ἐλευθερία ἢ Θάνατος». Ἦταν ἡ ἴδια μέρα ποῦ ὁ οὐρανὸς εἶχε ἀναγγεῖλαι τὴν ἐλευθερία ὀλόκληρου τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους. Στὸ μυστήριον αὐτὸ θὰ ὑπηρετοῦσε ἡ Παναγία. Κι οἱ Ἕλληνες στὸ ξεκίνημά τους γιὰ τὴν ἐπανάκτησι τῆς λευτεριάς τους, θάζουν μέσα στὴν ψυχὴ τους στρατηγὸ τὴν Παναγία, τὴν κυρὰ Δέσποινα. Θέλουν νὰ τῆς σκουπίσουν τὰ δάκρυα στὰ θουρκωμένα μάτια:

«Σώπασε κυρὰ Δέσποινα καὶ μὴ πολυδακρύξεις,
πάλε μὲ χρόνους μὲ καιροὺς πάλε
δικὰ μας θὰ ἴναι».

Μὲ τέτοια ψυχὴ, μ' ἕνα τέτοιο φρόνημα μὲ μιὰ τέτοια ταῦτισι εὐαγγελισμοῦ τῆς Παναγίας γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου, δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ ἐπιτύχη ὁ σκοπὸς τῆς Ἐθνεγερσίας τῶν Ἑλλήνων. Κι ὅπως λέει ὁ ποιητής, ἔχομε:

«Δυὸ λευτεριὲς ματόβρεχτες,

παιδιὰ μεγάλου κόπου,
ἡ λευτεριά τοῦ Ἕλληνα
κι ἡ λευτεριά τ' ἀνθρώπου».

✱

Τὰ Ἕθνη γιὰ νὰ ζήσουν καὶ νὰ προοδεύουν ἔχουν ἀνάγκη ἑνὸς ἰδανικοῦ, μιᾶς ὀδηγήτριας Ἰδέας. Ἡ ὀδηγήτρια Ἰδέα τοῦ Εἰκοσιένα ἦταν ἡ ψυχὴ τοῦ Γένους, τὸ φρόνημα τῆς λευτεριάς. Τὸ φρόνημα τῆς λευτεριάς μετουσιώθηκε σ' ἔργο μὲ τὴ δύναμι τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Εὐκόλα δὲν λένε τὰ χεῖλη, «Ἐλευθερία ἢ Θάνατος». Πρέπει νὰ πιστεύης ἀκράδαντα σὲ μιὰ εὐτυχέστερη καὶ αἰώνια πραγματικότητα, γιὰ νὰ θυσιάσης τὸ δῶρο τῆς ζωῆς, ποῦ τώρα κρατᾶς. Κι αὐτὴ τὴν πίστι προσπαθοῦν σήμερα νὰ κλονίσουν οἱ διάφοροι παραχαράκτες. Μιὰ ἡ πρόθεσι: Νὰ κλονισθῆ τὸ ὄχυρό τῆς πίστεως. Ξέρουν καλὰ πὼς χωρὶς πίστι δὲν στήνονται ἰδανικά, δὲν σπεριώνουν ἰδέες. Ἡ Ἐθνικὴ Ἐπέτειος τῆς 25 Μαρτίου 1821 ἄς σταθῆ γιὰ ὅλους μας σταθμὸς περισυλλογῆς καὶ φρονηματισμοῦ. Καὶ κινητήρια δύναμι γιὰ τὴν προάσπισι, μὲ κάθε τρόπο, τῆς χριστιανικῆς πίστεως ποῦ γίνεται καρποφόρα γῆ μιᾶς ὀδηγήτριας Ἰδέας. Αὐτῆς, ποῦ πρέπει νὰ ἐμπνεύσωμε στοὺς νέους μὲ γνώμονα τὰ κριτήρια τῆς ἐποχῆς μας.

ΑΘΗΝΑ ΚΑΡΑΜΠΕΤΣΟΥ

ΔΙΠΛΗ ΓΙΟΡΤΗ

Χαρῆτ' ἀδέλφια τὴ μεγάλη μας γιορτῆ.
Εἶν' ἡ γιορτῆ τῆς πίστεως καὶ τῆς λευτεριάς
καὶ προμηνᾶ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Λυτρωτῆ
καὶ τῶν προγόνων διαλαλεῖ τὴν ἀρετῆ.

Χαρῆτ' ἀδέλφια τὴν τρανὴ διπλῆ γιορτῆ.
Ἕμολογήστε τὸν οὐράνιο Λυτρωτῆ,
κι' ἀγωνιστῆτε μονιασμένοι, δυνατοί,
γιὰ μιὰν Ἑλλάδα φωτεινὴ, χριστιανικὴ.

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

ΤΟ 1821 ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΚΕΙΜΕΝΑ

Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1821 πού θαύμασε τότε ὅλη ἡ οἰκουμένη καί μᾶς συγκινεῖ τόσο βαθειά, ἐξακολουθεῖ καί σήμερα νά μελετᾶται ἀπό τοὺς ἱστορικούς, γιὰ νά ἐρμηνευθεῖ ἔτσι καί ἡ πορεία τῆς ἐλευθέρης Ἑλλάδας. Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1789 καί ἡ Ὀκτωβριανὴ ἐπανάσταση στὴν Ρωσία τοῦ 1918 ἔφεραν ἀντιμέτωπο τὸν λαὸ μὲ τὸν μονάρχη. Ἡ Ἑλληνικὴ ὅμως Ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἦταν ἐθνικοαπελευθερωτικὸς πόλεμος κι ὄχι ταξικὸς ἀγώνας, καί τὸν ἔκαναν ὅλοι μαζί οἱ Ἕλληνες ἐναντίον τῶν Τούρκων. Στὸ ἄρθρο αὐτὸ παραθέτουμε μερικὰ κείμενα, ἐκτὸς ἀπὸ τὰς Διακηρύξεις τῶν Ἐθνοσυνελεύσεων πού ὁ ἀναγνώστης βλέπει σὲ ἄλλο ἄρθρο τοῦ παρόντος τεύχους, ἀπὸ τὰ πάρα πολλὰ πού ὑπάρχουν, γιὰ τὸ πῶς καί τί ἔγινε τότε, ποιοὶ ἔκαναν τὴν Ἐπανάσταση, γιατί τὴν ἔκαναν καί ἐναντίον ποίων ἔγινε ὁ μεγάλος ἐκείνος ξεσηκωμὸς τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Ἐμμανουὴλ Ξάνθος, ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἰδρυτὲς τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, πού προετοίμασε τὰ πνεύματα γιὰ τὴν Ἐπανάσταση γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του:

«...Δημοσιεύων σήμερα (1845) τὰ ὅσα ἐδυνήθη νὰ διασώσω ἔγγραφα τῶν πρώτων ἐργασιῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, σκοποῦν ἄλλον δὲν προτίθεμαι, εἰμὴ νὰ ἀποδείξω εἰς τὴν νεολαίαν τοὺς κόπους καί τοὺς ἀγῶνες τοὺς ὁποῖους οἱ πατέρες των ὑπέφερον διὰ νὰ θέσωσι τὸν πρῶτον λίθον τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας... Ὡν δὲ ἰδεῶν ἐλευθέρων καί πνέων πάντοτε μίσος κατὰ τῆς τουρκικῆς τυραννίας, συνέλαβε τὴν ἰδέαν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐνεργηθεῖ μία μυστικὴ ἐταιρεία θάσιν ἔχουσα τὴν ἑνωσιν ὄλων τῶν ἐν Ἑλλάδι καί εἰς ἄλλα μέρη εὐρισκομένων καπιτάνων, ἀρματωλῶν καί ἄλλων ἐπισήμων πάσης

τάξεως ὁμογενῶν, διὰ νὰ ἐνεργήσωσι εὐκαιρίας δοθείσης, τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς πατρίδος μας».

Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης διηγούμενος τὰ συμβάντα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς μᾶς λέγει πῶς ἄρχισε ἡ Ἐπανάσταση στὴν Πελοπόννησο:

«Ὅταν ἀποφασίσαμε νὰ κάνουμε τὴν Ἐπανάσταση δὲν ἐσυλλογισθήκαμε οὔτε πόσοι εἴμεθα οὔτε πῶς δὲν ἔχουμε ἄρματα, οὔτε ὅτι οἱ Τούρκοι ἐβαστοῦσαν τὰ κάστρα καί τὰς πόλεις... ἀλλὰ ὡς μία βροχὴ ἔπεσε εἰς ὄλους μας ἡ ἐπιθυμία τῆς Ἐλευθερίας μας καί ὅλοι, καί οἱ Κληρικοὶ καί οἱ προεστοί, καί οἱ καπεταναοὶ, καί οἱ πεπαιδευμένοι καί οἱ ἔμποροι, μικροὶ καί μεγάλοι, ὅλοι ἐσυμφωνήσαμε εἰς αὐτὸ τὸ σκοπὸ καί ἐκάμαμε τὴν Ἐπανάσταση... Ἡ ἐδικὴ μας Ἐπανάσταση δὲν μοιάζει μὲ καμμιάν ἀπ' ὅσες γίνονται τὴν σήμερον εἰς τὴν Εὐρώπῃ... ὁ ἐδικὸς μας πόλεμος ἦτο ὁ πλέον δίκαιος, ἦτο ἔθνος μὲ ἄλλο ἔθνος».

Τὸ Ἐπαναστατικὸ Διευθυντήριον τῶν Πατρῶν (οἱ κεφαλῆς τῆς Ἐπαναστάσεως) ἀπευθύνουν διακήρυξη στοὺς Προξένους τῶν μεγάλων Δυνάμεων, πού ἔχουν τὴν ἔδρα τους στὴν Πάτρα, στὴν ὁποία ἐξηγοῦν τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους πήραν τὰ ὅπλα καί στὴν ὁποία διατυπώνεται μὲ ἐκπληκτικὴ σαφήνεια ἡ γνώση τοῦ ἐνδόξου ἱστορικοῦ παρελθόντος τῶν Ἑλλήνων:

«Ἡμεῖς, τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος τῶν Χριστιανῶν, βλέποντες ὅτι μᾶς καταφρονεῖ τὸ Ὄθωμανικὸν γένος καί σκοπεύει ὄλεθρον ἐναντίον μας, πότε μὲ ἕναν καί πότε μὲ ἄλλον τρόπον, ἀπεφασίσαμεν σταθερῶς ἢ νὰ ἀποθάνωμεν ὅλοι ἢ νὰ ἐλευθερωθῶμεν καί τούτου ἕνεκα βαστοῦμεν τὰ ὅπλα εἰς χεῖρας ζητοῦντες τὰ δικαιώματά μας. Ὄντες λοιπὸν θέθαιοι, ὅτι ὅλα τὰ χριστιανικὰ βασίλεια γνωρίζουν τὰ δίκαιά μας

καί ὄχι μόνον δὲν θέλουν μᾶς ἐναντι-
ωθεῖ ἀλλὰ καὶ θέλουν μᾶς συνδράμει
καὶ ὅτι ἔχουν εἰς μνήμην ὅτι οἱ ἔνδο-
ξοι πρόγονοί μας ἐφάνησαν ποτὲ ὠφέ-
λιμοι εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, διὰ τοῦτο
εἰδοποιούμεν τὴν ἐκλαμπρότητά σας
καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ προσπαθή-
σετε νὰ εἴμεθα ὑπὸ τὴν εὐνοίαν καὶ
προστασίαν τοῦ μεγάλου κράτους τού-
του».

Ὁ Δημήτριος Αἰνιᾶν βιογραφώντας
τὸν Γεώργιο Καραϊσκάκη γράφει πῶς
ἄρχισε τὴν Ἐπανάσταση στὴν Στερεὰ
Ἑλλάδα: «...Ὁ Καραϊσκάκης μετέβη
εἰς Τσομέρκα καὶ συναντηθεὶς μὲ τὸν
Κοτελύδαν, ἔκαμε πρῶτος ἐπαναστάσε-
ως κίνημα κατὰ τῶν Τούρκων, καθ' ἣν
ἐποχὴν καὶ ὁ Ὅδυσσεὺς Ἀνδρουτσος
ἐκτύπησεν εἰς Τατάρναν ταχυδρόμους
τινάς Τούρκους διευθυνομένους εἰς Ἰ-
ωάννινα...».

Ὁ Ὅδυσσεὺς Ἀνδρουτσος ἀπήλυθεν
ἐπιστολὴ στοὺς κατοίκους τοῦ Γαλα-
ξειδιοῦ, παρακινώντας τους νὰ ἐπανα-
στατήσουν. Στὴν ἐπιστολὴ αὐτῇ, πού
θεωρεῖται ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα κεί-
μενα τῆς Ἐπαναστάσεως, γράφει με-
ταξὺ ἄλλων: «Ἦτανε φαίνεται ἀπὸ τὸν
θεὸ γραμμένο ν' ἀδράξωμε τὰ ἄρμα-
τα μίαν ἡμέρα καὶ νὰ χυθοῦμε κατα-
πάνου στοὺς τυράννους μας, πού τόσα
χρόνια ἀνελεήμονα μᾶς τυραγνεύουν.
Τί τὴν θέλομεν, θρὲ ἀδέρφια, αὐτὴν
τὴν πολυπικραμένην ζωὴν, νὰ ζοῦμε ἀ-
ποκάτω στὴν σκλαβιά καὶ τὸ σπαθὶ
τῶν Τούρκων ν' ἀκονιέται στὰ κεφά-
λια μας; Δὲν τηρᾶτε πού τίποτε δὲν
μᾶς ἀπόμεινε; Αἱ ἐκκλησίαις μας γενί-
κανε τζαμιὰ κι ἀχούρια τῶν Τούρκων.
Αἱ φαμέλιαίς μας καὶ τὰ παιδιὰ μας εἶ-
ναι στὰ χέρια καὶ τὴν διάκριση τῶν
Τούρκων. Τίποτε, ἀδέρφια, δὲν μᾶς ἔ-
μεινε, δὲν εἶναι πρόποντας δὲ σταυρώ-
σωμεν τὰ χέρια καὶ νὰ τηρᾶμε τὸν οὐ-
ρανό. Ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε χέρια, γνῶ-
σι καὶ νοῦ. Ἄς ρωτήσωμε τὴν καρδιά
μας καὶ ὅτι μᾶς ἀπαντῶναι ἄς τὸ
βάλωμε γρήγορα σὲ πρᾶξιν καὶ ἄς εἴ-
μεθα, ἀδέρφια, θέβαιοι πῶς ὁ Χριστὸς
μας, ὁ πολυαγαπημένος, θὰ βάλῃ τὸ χέ-

ρι ἐπάνω μας. Ὅτι θὰ κάμωμε, πρό-
ποντας εἶναι νὰ τὸ κάμωμε μίαν ὥρα
ἀρχήτερα, γιατί ὕστερα θὰ χτυ-
πᾶμε τὰ κεφάλια μας. Τώρα ἡ Τουρ-
κία εἶναι μπερδευμένη σὲ πολέμους
καὶ δὲν ἔχει ἀσκήρια νὰ στείλῃ κατε-
πάνου μας. Ἄς ὠφεληθοῦμε ἀπὸ τὴν
περίστασιν ὅπου ὁ Θεός, ἀκούοντας τὰ
δίκαια παράπονά μας, μᾶς ἔστειλε διὰ
ἐλόγου μας. Μιὰ ὥρα πρόποντας εἶναι
νὰ ξεσπάσῃ αὐτὸ τὸ μαράζι, ὅπου μᾶς
τρώγει τὴν καρδιά. Στ' ἄρματα ἀ-
δέρφια! ἢ νὰ ξεσκλαβωθοῦμεν, ἢ νὰ
πεθάνουμε. Καὶ θέβαιοι καλλίτερο θά-
νατο δὲν μπορεῖ νὰ προτιμήσῃ κάθε
Χριστιανὸς καὶ Ἑλληνας...».

Ὁ ἐπαναστατικὸς Ἄγων τοῦ 1821
στὴν Μακεδονία διήλθε ἀπὸ τρεῖς αἰ-
ματηρὲς φάσεις. Ἡ πρώτη ἄρχισε μὲ τὴν
Ἐπανάσταση στὴν Χαλκιδικὴ ὑπὸ τὴν
ἀρχηγίαν τοῦ Ἐμμανουὴλ Παπά ἀπὸ
τις Σέρρες καὶ τοῦ Κάψα ἀπὸ τὴν
Κασσάνδρα. Ἡ δευτέρα φάση συμπίπτει
μὲ τὴν ἔνοπλη ἐξέγερση τῆς Ναούσης
ὑπὸ τοὺς Ζαφειράκη, Καρατάσο καὶ
Ἀγγελητάσο, οἱ ὁποῖοι ἐξήγειραν τις
περιοχὰς Ναούσης, Βεροίας, Ἐδέσης,
Κοζάνης, Σιατιστής, Γρεβενῶν, Καστο-
ριάς καὶ Μοναστηρίου ἐναντίον τῶν
Τούρκων. Καὶ ἡ τρίτη φάση μὲ τὴν με-
ταφορὰ τοῦ Ἀγῶνα στὴν Θεσσαλία καὶ
τὴν Ἠπειρο. Ὅπως προκύπτει καὶ ἀπὸ
ἔγγραφο πού ἐστάλη στὶς τουρκικὲς
ἀρχὲς Βεροίας στὶς 10 Δεκεμβρίου
1821, οἱ κινήσεις τῶν Ἑλλήνων γιὰ ἐ-
πανάσταση στὴν κεντρικὴ καὶ δυτικὴ
Μακεδονία ἔγιναν ἀντιληπτές ἀπὸ τοὺς
Τούρκους: «...ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν πα-
λαιῶν ραγιαδῶν τοῦ κράτους, κατοί-
κων τοῦ Καζὰ Βεροίας παρεισέφρησαν
ἀπὸ τῆς ἀνταρσίας καὶ ἐντεῦθεν διάφο-
ροι ξένοι καὶ κλέφτες, μὴ δυνάμενοι νὰ
διακριθῶν ἀπὸ τοὺς αὐτόχθονας, οἴτι-
νες ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ ἐπαναστα-
τικοῦ κινήματος τῶν ἀπαισίων Ἑλλή-
νων ἀπίστων ὑποκινοῦν τοὺς ἀπιστοὺς
ραγιαδες εἰς ἐπανάστασιν καὶ ἀναρχί-
αν, ὑποσκάπτοντας οὕτω τὰ θεμέλια
τῆς Μεγάλης Ἐπικρατείας τοῦ Ἰσ-
λάμ» (Ἱστορία Ἑλληνικοῦ Ἔθνους).

«Μάχου ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος» ἔγραφε στὴν ἐμπνευσμένη προκήρυξή του ὁ Ἄλέξανδρος Ὑψηλάντης.

Στὴν ἐπαναστατικὴ προκήρυξή του ὁ Γεωργάκης Ὀλύμπιος ἔλεγε: «Ἐμπρὸς ἀδέρφια. Ἄς πεθάνουμε κοιτάζοντας ἀφοβὰ τὸν θάνατο στὰ μάτια. Ζήτω ἡ Ἐρησκεία καὶ ἡ Ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος. Θάνατος στοὺς βαρβάρους!»

Πρώτη ἡ Ἐκκλησία ἔδωσε δόλοψυχα τὸ παρὸν στὴν Ἐθνεγερασία τοῦ '21. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ Ὁρθοδόξου Κλήρου στὸν Ἀγῶνα δὲν περιορίσθηκε μόνο στὰ εὐχολόγια, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι οἱ Παπάδες πήραν τὰ ὄπλα γιὰ νὰ διώξουν τοὺς Τούρκους. Ἀπὸ τὴν Μονὴ Ἀγ. Λαύρας ἀρχίζει ἡ Ἐπανάσταση μὲ τὸ «Ἐλευθερία ἢ Θάνατος» καὶ μὲ τὶς εὐλογίες τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ.

Ὁ Ἀναστάσιος Γούδας στοὺς «Βίους Παραλλήλους» του γράφει: «Ἐκραγέντος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀγῶνος, ὁ Ὁρθόδοξος Κλήρος, χωρὶς νὰ μεταβάλη ἢ ἐλαττώσῃ τὸ παράπαν τὴν πρὸς τὴν Ἐρησκείαν ἀφοσίωσίν του, μετεσχηματίσθη ὅμως καὶ ὡς ἄριστος στρατιώτης. Ἐν πολλοῖς τῶν βίων τοῦ συγγράμματος ἡμῶν οὐκ ὀλίγοι τῶν Κληρικῶν διαδραματίζουσι σπουδαιότατον στρατιώτου πρόσωπον. Καὶ δὲν διέπρεψαν μόνον οἱ Κληρικοὶ ὧν ὀνομαστὶ μνημονεύομεν τῶν πράξεων, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι πάμπολλοι...».

Οἱ Ἐκκλησίες καὶ τὰ Μοναστήρια, ἀπαραβίαστα συνήθως ἀπὸ τοὺς Τούρκους, τροφοδοτοῦσαν τοὺς ἀρματωλοὺς καὶ παρείχαν καταφύγιο στοὺς διωκόμενους. Συχνὰ γίνονταν ἐστίες ἀντιστάσεως. Ἡ Μονὴ Σέκου ἔγινε παρανάλωμα πυρός. «Μόλις ἔγινε γνωστὴ ἡ Ἐπανάσταση τοῦ Ἀλέξανδρου Ὑψηλάντη στὴν Μολδοβλαχία, κατὰ τοὺς διωγμοὺς ποὺ ἀκολούθησαν τῶν Ἑλλήνων στὴν Κωνσταντινούπολι, οἱ Τούρκοι στράφηκαν μὲ ἰδιαίτερη μανία ἐναντίον τοῦ Κλήρου, τὸν ὁποῖον θεωροῦσαν ὑπεύθυνο γιὰ τὴν Ἐπανάσταση». Χιλιάδες εἶναι τὰ ὀνόματα τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Κλήρου στὸν βωμὸ τῆς θυσίας. Πατριάρχες, Ἀρχιε-

ρεῖς, ἀπλοῖ Κληρικοὶ καὶ Μοναχοί, ἐπώνυμοι καὶ ἀφανεῖς, οἱ ὁποῖοι τίμησαν μὲ τὸ αἷμα τους τὸ τριμμένο ράσο τους καὶ θυσιάστηκαν γιὰ τὴν Ἐλευθερία τῆς Πατρίδας. Κορυφαῖες μορφές ὁ Ἐθνομάρτυς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γρηγόριος Ε', ὁ Παπαφλέσσας, ὁ Ἀθανάσιος Διάκος.

Ἀπὸ τὶς 42 ἐπιστολές ποὺ ἔστειλε ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' πρὸς τὴν Φιλικὴ Ἐταιρεία προκύπτει πῶς τὴν βοήθησε πάρα πολὺ καὶ ποικιλότροπα στὸ δύσκολο ἔργον τῆς προετοιμασίας τῆς Ἐπαναστάσεως. «Χαρακτηριστικὰ γιὰ τὴν στάση τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε' ἀπὸ τὶς πρώτες ἡμέρες ἀπέναντι στὴ νέα κατάσταση, ποὺ δημιουργήθηκε μὲ τὴν ἀγγελία τῆς Ἐπανάστασεως, καὶ γιὰ τὸν πατριωτισμὸ, τὸ πνεῦμα αὐτοθυσίας (ἀρνήθηκε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κωνσταντινούπολι) καὶ τὴν πολιτικὴ εὐθυκρισία του, εἶναι ὄσα γράφουν ὁ Μιχαὴλ Οἰκονόμου καὶ ὁ Νικόλαος Σπηλιᾶδης, ἄνδρες καὶ οἱ δύο τοῦ Ἀγῶνος».

Τὸν πρωταγωνιστικὸ ρόλο τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε' ἐκθέτει σὲ ἀναφορὰ του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν τῆς χώρας του ὁ Ὀλλανδὸς Ἐπιπετραμμένος στὴν Κωνσταντινούπολι Γκασπάρ Τέστα, ποὺ τὴν ἔστειλε λίγο μετὰ τὸν ἀπαγχονισμὸ τοῦ Γρηγορίου Ε'. Ἐγραφε ἐμπιστευτικὰ πρὸς τὴν προϊσταμένη του ἀρχὴ ὁ ξένος διπλωμάτης: «Ὁ ἀρχηγὸς οὗτος τῆς Ἐκκλησίας ὀνόματι Γρηγόριος, εἶχεν ἐξελεγχθεῖ ὡς συνένοχος καὶ κύριος ὑποκινητῆς συνωμοσίας τῶν Ἑλλήνων. Γεννηθεὶς ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐπιθυμῶν κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον νὰ ἀποκρῦψῃ τὸ παιγνίδι του, εἶχε κατασπεῖ —λέγουν— ἐγγυητὴς ὑπὲρ τοῦ Μητροπολίτου Πατρῶν, ὑποκινητοῦ τῆς Ἐπανάστασεως τῆς Πελοποννήσου. Πιστοποιήσεως τῆς συμμετοχῆς του, διὰ σαφῶν ἀποδείξεων καὶ ἐγγράφων, ὁ σουλτάνος τοῦ ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τὴν ὁποῖαν ἐπέσυρε τὸ κακούργημά του. Ἡ συνημμένη προκήρυξις ἀναρτηθεῖσα ἐπὶ τοῦ νεκροῦ, θὰ πληροφορήσῃ τὴν

Ἐπιμέτρην Ἐξοχότητα περὶ τῶν κατηγοριῶν αἵτινες τὸν ὠδήγησαν εἰς τὴν ἀγχόνην».

Μαζί μὲ τὴν προκήρυξη ὁ Ὀλλανδὸς διπλωμάτης ἔστειλε καὶ τὸ κείμενο τοῦ γνωστοῦ εἰκονικοῦ «ἀφορισμοῦ» τῆς Ἐπαναστάσεως, ποῦ ἔγινε γιὰ νὰ ἀποφευχθοῦν οἱ σφαγές χιλιάδων ὁμογενῶν τῆς Πόλης, καὶ γιὰ νὰ διαλυθοῦν οἱ ὑπόνοιες τῶν Τούρκων. Οἱ Τούρκοι ἀνέφεραν στὴν προκήρυξη ποῦ κάρφωσαν στὸ στήθος τοῦ Γρηγορίου Ε΄: «...ἔδρα κρυφίως ὄπισθεν τῶν παρασκηνίων ὡς ἀρχηγὸς τῆς Ἐπαναστάσεως... ὁ δόλιος Ἑλληὴν Πατριάρχης, καίτοι κατὰ τὸ παρελθὸν εἶχε δώσει πλαστὰ δείγματα ἀφοσιώσεως, ὅμως κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην οὐκ ἠδύνατο νὰ ἀγνοῇ τὴν συνωμοσίαν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ ἔθνους του».

Ὁ ἱστορικὸς τῆς Ἐπαναστάσεως Διονύσιος Κόκκινος γράφει: «Ἄλλ' ἢ ἀπαγχόνησις τοῦ Πατριάρχου εἶχε ἀμεσον σοβαρὸν ἀποτέλεσμα νὰ τεθῆ ἐπὶ τοῦ διπλωματικοῦ πεδίου ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, ὅχι ὡς ζήτημα ταραχῶν καὶ ἀποστασίας ὑπηκόων τοῦ σουλτάνου... ἀλλ' ὡς Ἑθνικὴ Ἐπανάστασις προελθοῦσα ἐξ ἀναμφισβητήτου δικαίου ὀλοκλήρου λαοῦ ἀπέναντι βαρβάρου κυρίου...».

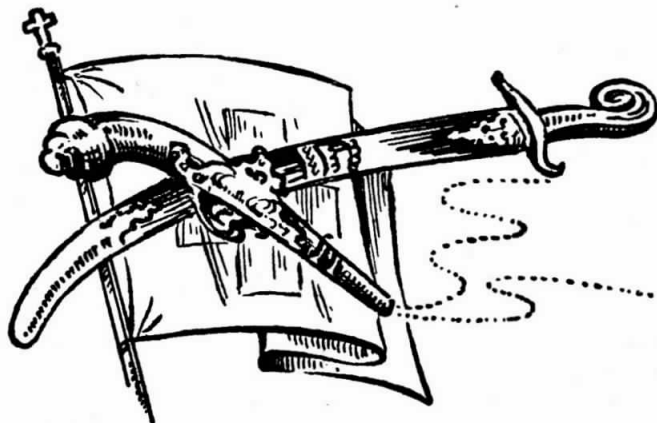
Καὶ ὅμως, οἱ πολέμιοι τῆς Ἐκκλησίας Μαρξιστὲς μένοντες ἀσυγκίνητοι ἀπὸ τὴν μεγάλη θυσία τοῦ Ἐθνομάρ-

τυρα Πατριάρχου, τόλμησαν νὰ τὸν χαρακτηρίσουν προδότη καὶ φιλότουρκο, ἐπειδὴ ἔκανε τὸν εἰκονικὸ ἀφορισμὸ τῶν ἐπαναστατῶν. Μὰ ἂν ἦταν προδότης καὶ ὑπηρέτης τῶν Τούρκων τότε γιὰ τὸν κρέμασε ὁ σουλτάνος Μαχμούτ Β΄; Καὶ ὁ θάνατός του φούντωσε τὸν πόθο τοῦ σκλάβου Γένους γιὰ Ἐλευθερία. Πρὶν λοιπὸν τοῦ προσάψουν τὴν βαρεῖά αὐτὴ συκοφαντία ἄς θυμηθοῦν καὶ τὸν Ἀριστοτέλη Βαλαωρίτη: «Μὴν λησμονεῖτε τὸ σχοινί, παιδιά, τοῦ Πατριάρχου».

Δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνα κείμενο τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, δὲν ὑπάρχει ἔστω καὶ ὁ ἐλάχιστος ὑπαινιγμὸς στὴν γραπτὴ καὶ προφορικὴ παράδοση τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐποποιίας τοῦ ἔθνους γιὰ «ταξικὴ πάλη», ποῦ νὰ δικαιολογεῖ τὰ αὐθαίρετα συμπεράσματα τῶν Μαρξιστῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι τελείως ξένα πρὸς τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια.

Τὰ κείμενα τοῦ σημειώματος αὐτοῦ, μικρὸ μόνον δείγμα τῆς τεράστιας σχετικῆς ἱστοριογραφίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, εἶναι πρόσθετα ἀποδεικτικὰ ὅτι τὸ ἀθάνατο 1821 ἦταν ἐπικὸς ἐθνικοαπελευθερωτικὸς Ἀγώνας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ κι ἔγινε «Ἐπὶ Πίστει καὶ Πατρίδος».

ΤΙΜΟΘΕΟΣ Ι. ΤΙΜΟΘΕΑΔΗΣ

ΜΑΝΤΩ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ

Ἐναρωτιέται κανείς, σὲ περίπτωσι πού γίνεται λόγος γιὰ τὶς ἡγετικές μορφές πού βοήθησαν νὰ πραγματοποιηθῆ καὶ νὰ πετύχη ὁ ξεσηκωμὸς τοῦ γένους τὸ 1821, πόσοι καὶ πόσες θυμοῦνται τὴν Μαντῶ Μαυρογένους.

Κι' ὅμως τόσο νέα κι' ὠραία «ἡ θυγατέρα τοῦ Νικόλα Μαυρογένη, ἀπὸ τὸ γένος τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχιάς... μεγάλου σπαθάρη στὴν αὐλή, στὸ Βουκουρέστι» (*), καταφέρνει νὰ ξεσηκώσῃ τὴν ὥρα τὴν σημαδιακὴ μικροῦς καὶ μεγάλους. Τὰ ἴδια τὰ παλληκάρια πού ξεσήκωσε τῆς ἀπονέμουν τίτλο, ὅταν μυριόστομη ἰαχὴ ἀκούγεται σὰν βουϊτό: «Νὰ ζήσεις, Καπετάνισσα!...».

Κι' ὅταν ἀρχίζῃ νὰ δίνῃ τεράστια ποσά (πρῶτῃ προσφορὰ: «τὰ σαραπέντε πογγία» πού κρατοῦσε ἡ μητέρα της γιὰ τὴν προίκα της) γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ ξεσηκωμοῦ, ἔρχεται σ' ἀντίθεσι μὲ τὴν ἴδια τὴ μάνα της.

Γίνεται μέλος τῆς Φιλικῆς κι' ἐμπνέει κι' ἄλλους νὰ γίνουν. Ζώνεται κι' ἡ ἴδια τὸ σπαθί, «τὴν σπάθην τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου» καὶ μάχεται δίπλα στὰ φουσαῖτα πού συγκροτεῖ καὶ χρηματοδοτεῖ. Σὲ μάχη σώζει μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ τὴν Μύκονο.

Συντρίβει τὴν κοριτσιίστικη «ἀγαπῶσα καρδιά» της κι' αὐτὸν τὸ φλογερὸ της πόθο νὰ δημιουργήσῃ μιὰ ὁμορφὴ οἰκογένεια κι' ἀρνεῖται νὰ δώσῃ τὸ χέρι πού τῆς ζητοῦν ἄνδρες καθ' ὅλα ἄξιοι ν' ἀγαπηθοῦν. Θυσία γιὰ τὸν ἀγῶνα πρὸ ἀκριβή, πρὸ πολῦτιμη ἀπ' τὰ πλοῦτη της. Στὰ γηρατειά της ἀκούραστη, ἀνιδιοτελής, ἀγνοημένη κι' ἡ ἴδια κι' οἱ θυσίες της ἀπὸ τὸ ἐπίσημο κράτος, πεντάφτωχη ἀγωνίζετ' ἀκόμα γιὰ ὀρφανὰ κι' ἀπροικες κορασίες ἀγωνιστῶν. Μένει μέσα μου σὰν ἀνεξόφλητο χρέος ὁ πόθος νὰ θυμηθοῦμε μ' εὐγνωμοσύνη τὴ

(*) «Μαντῶ Μαυρογένους» τοῦ Σπύρου Μελά, τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐκδόσεις «Μπίρης».

Μαντώ, γιά νά μπορέσωμε νά τήν σκιαγραφήσωμε στά παιδιά μας,
τήν ἤδη ἐπελθοῦσα γενιά.

Σ' αὐτήν τήν πανέμορφη ἠθικῶς καί σωματικῶς κόρη τῆς Μυκόνου
ἀφιερώνονται οἱ παρακάτω στίχοι:

Μ Α Ν Τ Ω

Ἡ ἀρχοντιά δὲν φτιάχεται.
Γεννιέται.
Καμαροφρούδα, ψηλὴ
σπαθάτη, πεντάμορφη
γεννήθηκεν ἀρχόντισσα.
Κι' ἔγινε καπετάνισσα
ἀπ' τὰ δεκαοκτώ.
Στὸ κάλλος τῆς ψυχῆς
καὶ τῆς μορφῆς,
χρυσὴ πινελιά
τῆς γενεᾶς ἢ εὐγένεια.
Ἄπλόχερα μετάλλαξε
τὸ βίος πὺν θὰ τήν νυφοστόλιζε
σὲ ναῦτες καὶ πλεούμενα
καὶ στεριανὰ φουσαῖτα.
Χαριτωμένη πάντα κι' ἀντρεωμένη
στὸ βωμὸ τοῦ ἀγών' ἀντέχει
κορασιᾶς ὄνειρ' ἀγάτης ν' ἀποδιώχνη
μάνας λαχτάρια νὰ θυσιάζη.
Μιά τῆς καρδιᾶς της
σπίθ' ἀνάφτει
πυρκαϊῆς σ' ἀντρίκια στήθη
καὶ στὰ πλήθη.
Καὶ μιὰ ματιά της
τ' ἄγρια πάθη
τιθασσεύει, συγκρατεῖ.
Κι' ὅταν ἢ πολυπόθητη
ἢ Δεφτεριά ἀκουμπᾷ

σὲ γῆν ἑλληνικὴ τὰ κρινοδάχτυλά της
διακριτικὰ ἀποσύρεται ὡς τὴ στιγμή
πὺν νέους ἀγῶνες ἀρχίζει
γιά τοῦ ξεσηκωμοῦ τὰ ὄρφανά.
Κι' ἀδύναμη μὰ πάντα φλογερή,
ὁμορφη διπλᾶ στὰ γηρατεία της
πλούσιες πόρτες κουρταλεῖ,
θαλασσολύκων καὶ τουρκομάχων
κόρες νὰ προικίσῃ.
Δίχως ποτὲ παράπονο,
τὰ χεῖλη της νὰ ἐγγίσῃ,
γιά τὴ λησιμοσύνη,
γιά τὶς ἀπλήρωτες θυσίες...
ὅταν τὴ σάπι' ἀνέβαινε
τοῦ κονακιοῦ της σκάλα
μιὰ κούπα γάλα νὰ δειπνήσῃ
καὶ ψωμὶ μιὰ στάλα.

✧

Μαντώ,
καὶ τότες καὶ τώρα
ἄλλοι δὲν σὲ θυμόνταν πιὰ
κι' ἄλλοι οὔτε πὺν σὲ ξέροννε.
Κι' ἄλλοι, σὲ νοιώθουνε
Δ α σ κ ἄ λ α τους,
πυρσὸ πὺν τοὺς φλογίζει τὴν καρδιά.

Ζ. Ρ. ΣΑΡΑΝΤΙΔΟΥ

Η ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΑΣΕΜΝΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΣΤΙΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΑΙΝΙΕΣ

Β'

Β' ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΑΣΕΜΝΑ

Σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 4, του άρθρου 38 του νέου σχεδίου «διά την προβολή πορνογραφικών ταινιών κατά την έννοια του άρθρου 7, παρ. 6, του νόμου αυτού (Σημείωση: δηλ. ταινιών που είναι «καθαρά πορνογραφικές και έχουν φανερά κερδοσκοπικό προορισμό») εφαρμόζονται οι ισχύουσες κάθε φορά διατάξεις για τα άσεμνα».

Σύμφωνα επίσης με τη διάταξη του άρθρου 40 του σχεδίου «Από την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού καταργείται... κάθε διάταξη που αντίκειται στο νόμο αυτό ή αναφέρεται σε θέματα που ρυθμίζονται με το νόμο αυτό».

Οι ισχύουσες σήμερα για τα άσεμνα διατάξεις είναι: α) η διάταξη της παρ. 3 περ. δ' του άρθρου 14 του συντάγματος, β) οι διατάξεις της διεθνούς συμβάσεως της Γενεύης του 1923, «Περί καταστολής της κυκλοφορίας και του εμπορίου των άσεμνων δημοσιευμάτων κλπ», όπως τροποποιήθηκαν με το Πρωτόκολλο του LAKE SUCCESS του 1947, που έχουν κυρωθεί αντίστοιχα με τους νόμους 4311/1929 και 2306/1953 και γ) οι διατάξεις του Ν. 5060/1931 «περι τύπου, προσβολών της τιμής εν γένει και άλλων σχετικών διατάξεων» και κυρίως οι των άρθρων 29, 30, 44 και 63 όπως έχουν τροποποιηθεί⁽¹⁸⁾.

Απ' τις διατάξεις αυτές ως άσεμνα

χαρακτηρίζονται τα δημοσιεύματα, ειδήσεις, φωτογραφίες, κινηματογραφικές ταινίες και άλλα αντικείμενα που προσβάλλουν καταφανώς την δημόσια αιδώ.

Με τη διάταξη της παρ. 4, του άρθρου 38 του σχεδίου επιδιώκεται ο περιορισμός της εφαρμογής των παραπάνω διατάξεων μόνο στην περίπτωση της προβολής των πορνογραφικών ταινιών με τη στενή έννοια που καθορίζει η διάταξη της παρ. 6 του άρθρου 7 του σχεδίου, με σκοπό να παραμεινούν άτιμώρητες όλες οι άλλες περιπτώσεις προβολής κινηματογραφικών ταινιών που θίγουν καταφανώς τη δημόσια αιδώ, είτε αυτές είναι πορνογραφικές, με την ευρύτερη του άρθρου 7, παρ. 6 έννοια του όρου, είτε είναι άσεμνες με τη γενικότερη έννοια που προκύπτει απ' τις ισχύουσες διατάξεις.

Αυτή η έρμηνεία θα πρέπει να δοθεί στην άοριστη και έμμεση στη διατύπωσή της αυτή διάταξη του σχεδίου, γιατί, άλλιως, δεν θα είχε νόημα η θέσπιση της διατάξεως αυτής, απλώς για να τονιστεί η εφαρμογή των περι άσεμνων διατάξεων και στην περίπτωση αυτή των με στενή έννοια πορνογραφικών ταινιών, χωρίς να υπάρχει πρόθεση να θιγεί η εφαρμογή των διατάξεων αυτών στις περιπτώσεις των λοιπών άσεμνων ταινιών, αφού είναι αυτονόητο πως οι διατάξεις για τα άσεμνα θα ίσχυαν όπως ούποτε στις πορνογραφικές αυτές ταινίες, χωρίς να χρειάζεται να γίνει για αυτό ειδική μνεία.

Αμφιβολίες ανακύπτουν ως προς το εάν η διάταξη αυτή πληροί την συνταγματική προϋπόθεση (άρθρ. 7 παρ. 1) να είναι εκ των προτέρων όρισμένα τα

(18) Κρίππας, βλ, παραπ. σ. 9 έπ.

στοιχεία της έγκληματικής πράξεως, γιατί η έννοια του πορνογραφήματος παραμένει άπροσδιόριστη, χωρίς τὸ περιεχόμενό της νὰ προκύπτει ἀπὸ ἄλλη διάταξη νόμου ἢ τὸ σχέδιο νὰ παρέχει στοιχεία ἢ κριτήρια προσδιοριστικά τοῦ περιεχομένου της.

Ὡστόσο ἡ έννοια αὐτὴ μπορεῖ νὰ προσδιοριστεῖ ἀπὸ τὸ δικαστὴ μὲ θάση τὶς διατάξεις τῶν ἄρθρων 32 καὶ 33 τοῦ ἀπὸ 29/3/1983 νομοσχεδίου τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης «Τροποποιήσεις διατάξεων τοῦ Ποινικοῦ Κώδικα...» ποὺ τελικὰ ἀποσύρθηκαν κατὰ τὴ συζήτηση στὴ Βουλὴ⁽¹⁹⁾ καὶ διάφορες ἐργασίες ποὺ ἔχουν ἀσχοληθεῖ μὲ τὸ θέμα.

Ἡ προσθήκη ὅμως τοῦ διπλοῦ ὄρου ὅτι οἱ ταινίες αὐτὲς θὰ πρέπει νὰ εἶναι «καθαρά» πορνογραφικὲς καὶ νὰ ἔχουν «φανερὰ» κερδοσκοπικὸ προορισμό, ἐπιτείνει τὴν ἀοριστία τῆς έννοιας τῆς πορνογραφίας καὶ ἀφίνει στὸν δικαστὴ πολ- λά περιθώρια ὑποκειμενικῆς κρίσεως.

Τελικὰ ἡ διάταξη αὐτὴ θ' ἀποτελέσει ὁδὸν διαφυγῆς γιὰ τὶς περισσότερες ἀπὸ τὶς ἀναφερόμενος στὴ διάταξη τῆς παρ. 6 τοῦ ἄρθρ. 7 ταινίες γιατί οἱ παραγωγοὶ καὶ εἰσαγωγεῖς τους, θὰ ἐπικαλοῦνται καὶ στὴν περίπτωση ἀκόμα ποὺ οἱ ταινίες αὐτὲς εἶναι καθαρὰ πορνογραφικὲς, σκοποὺς γενικώτερα ἠθικoὺς ἢ ἰ- δεολογικοὺς.

Ἀμφιβολίες ἐπίσης ἀνακύπτουν ὡς πρὸς τὸ ἐὰν ὁ περιορισμὸς τῆς ἐφαρ- μογῆς τῶν περὶ ἀσέμνων διατάξεων στὶς ὀριζόμενες ἀπὸ τὸ ἄρθρο 7 παρ. 6 περι- πτώσεις ἀρκεῖ γιὰ νὰ καταστοῦν ἀτιμώ- ρητες οἱ λοιπὲς περιπτώσεις ποὺ καλύ- πτονται ἀπὸ τὶς διατάξεις γιὰ τὰ ἀσεμνα ἢ θὰ ἔπρεπε οἱ περιπτώσεις αὐτὲς νὰ ἔχουν χαρακτηριστεῖ ὡς ἀνέγκλητες ἀπὸ τὸ ἄρθρο 38 παρ. 4 τοῦ σχεδίου, σύμφω- να μὲ τὸ ἄρθρο 2 παρ. 2 τοῦ Π. Κ.

Τὸ ὅτι ὁμως ὁ νέος νόμος, ὡς νόμος εἰδικὸς ποὺ ἔχει σκοπὸ νὰ ρυθμίσει συ- νολικὰ τὰ θέματα τοῦ κινηματογράφου, δὲν προβλέπει τὴν ἐφαρμογὴ τῶν περὶ ἀσέμνων διατάξεων στὶς περιπτώσεις

τῶν λοιπῶν ταινιῶν, θὰ πρέπει νὰ ἔχει τὴν έννοια ὅτι ὁ νόμος αὐτὸς ἔχει ὡς σκοπὸ ν' ἀφίσει τὶς περιπτώσεις αὐτὲς ἀτιμώρητες κι' ἐπομένως ἀρκεῖ γι' αὐτὸ ἡ γενικὴ κατάργηση ἰκάθε ἀντίθετης ἢ σχετικῆς διατάξεως ποὺ ἐπέρχεται μὲ τὸ ἄρθρο 40, χωρίς νὰ ἀπαιτεῖται τὸ ἀνέγκλητο τῆς πράξεως νὰ ἀναγράφεται εἰδικὰ μὲ θετικὴ διάταξη στὸ νόμο (ΑΠ 377/60, Ποιν. Χρον. 1961, 78).

Ἐχοντας πάντως ὡς σκοπὸ ἡ διά- ταξη τῆς παρ. 4 τοῦ ἄρθρου 38 τοῦ σχεδίου τὴν κατάργηση τῆς ἐφαρμογῆς τῶν περὶ ἀσέμνων διατάξεων σὲ ὅλες τὶς ἄλλες περιπτώσεις ἀσεμνων κιν- ηματογραφικῶν ταινιῶν, ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖ- νες ποὺ περιλαμβάνει ἡ διάταξη τῆς παρ. 6 τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ σχεδίου, ἔρχε- ται σὲ ἀντίθεση: α) μὲ τὶς διατάξεις τῶν ἄρθρων 2 παρ. 1 καὶ 7 παρ. 2 τοῦ συντάγματος καὶ τὶς διατάξεις τῶν ἄρθρων 14 παρ. 3 περ. 9 καὶ 15 αὐτοῦ ποὺ προβλέπουν καὶ ἐπιτάσσουν τὴν τι- μωρίαν τῶν πράξεων ποὺ προσβάλλουν τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια καὶ τὴν δη- μόσια αἰδῶ καὶ β) μὲ τὶς διατάξεις τῆς διεθνoῦς συμβάσεως τῆς Γενεύης καὶ τοῦ τροποποιητικοῦ αὐτῆς πρωτοκόλλου τοῦ LAKE SUCCESS ποὺ, μετὰ τὴν κύρωσή τους μὲ τοὺς νόμους 4311/29 καὶ 2306/ 53, ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστο μέρος τοῦ ἐσωτερικοῦ μας δικαίου καὶ ὑπερισχoύν ἀπὸ κάθε ἄλλη διάταξη νόμου, σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 28 παρ. 1 τοῦ συντάγματος, οἱ ὁποῖες προβλέπουν δεσμευτικὰ γιὰ τὴ χώρα μας τὴν τιμωρία κάθε ἀσεμνης συμπεριφορᾶς ποὺ προσβάλλει τὴ δημό- сия αἰδῶ⁽²⁰⁾, (βλ. παραπ. Κεφ. Α παρ. 2).

Γ'. Η ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΛΟΓΟΣ Α- ΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΑΔΙΚΟΥ ΧΑΡΑ- ΚΤΗΡΑ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΑΣΕΜΝΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ ΣΕ ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ.

Κατὰ τὴ διάταξη τῆς παρ. 2 τοῦ ἄ- ρθρου 2 τοῦ σχεδίου «Συνιστᾶται ἐπι- τροπὴ νεότητος σύμφωνα μὲ ὅσα ὀρίζον-

(19) Ἐλ. ὑπόμνημα ΧΕΕ, «Ἀκτίνες» 1983, 207 ἐπ.

(20) Ἀνδρουλάκης, παρεπ. σελ. 348.

ται στις διατάξεις του άρθρου 36 του νόμου αυτού. Η σύσταση και η λειτουργία αυτής της Έπιτροπής σκοπεύει να συμβάλει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των νέων ως ελεύθερων και υπεύθυνων πολιτών χωρίς να θίγεται η ελευθερία έκφρασης και διάδοσης των κινηματογραφικών έργων».

Κατά τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 36 «Η Έπιτροπή νεότητας, που προβλέπεται στο άρθρο 2 του νόμου αυτού, αποφασίζει ύστερα από αίτηση του παραγωγού της ταινίας ή προκειμένου για άλλοδαπη ταινία του εισαγωγέα της, αν αυτή είναι κατάλληλη για ανηλίκους. Η χορήγηση πιστοποιητικού καταλληλότητας παρέχει το δικαίωμα της δημόσιας προβολής της. Η άσκηση του δικαιώματος αυτού αποκλείει τον άδικο χαρακτήρα, που μπορεί να δοθεί στην προβολή της ταινίας με την εφαρμογή των διατάξεων για τα άσεμνα θεάματα. Ταινία που δεν υποβλήθηκε στην Έπιτροπή νεότητας ή που δεν κρίθηκε από αυτήν ως κατάλληλη προβάλλεται χωρίς περιορισμούς ως άκατάλληλη...».

Σύμφωνα με τις παραπάνω διατάξεις ή αποκλειστική και τελεσίδικη κρίση αν μιιά ταινία είναι κατάλληλη ή όχι για ανηλίκους ανήκει στην Έπιτροπή νεότητας που διαμορφώνει την κρίση της αυτή τελείως ελεύθερα και αδέσμευτα από οποιοδήποτε κριτήριο με μόνο γνώμονα το γενικό και άοριστο σκοπό που τάσσει ή διάταξη για τη σύσταση και λειτουργία της, που είναι «να συμβάλει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των νέων ως ελεύθερων και υπεύθυνων πολιτών».

Η διατύπωση του σκοπού αυτού είναι προφανώς παρμένη από τη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 16 του συντάγματος που, ανάμεσα στους άλλους σκοπούς της παιδείας, τάσσει και την διάπαιση των Έλλήνων «ως ελεύθερων και υπεύθυνων πολιτών».

Η διάταξη όμως αυτή του συντάγματος τάσσει και άλλους μεγάλους σκοπούς για την παιδεία όπως είναι «η ήθικη, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Έλλήνων και η ανά-

πτυξη της έθνικής και θρησκευτικής συνειδήσεως αυτών» που το σχέδιο παραλείπει να τους θέσει σαν γνώμονα της κρίσεως της Έπιτροπής παρά την κεφαλαϊώδη σημασία που έχουν για την ανάπτυξη της προσωπικότητας των νέων. Γιατί άραγε;

Η εξέγηση θγαίνει από την ίδια τη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 2 που στη συνέχεια και τον περιορισμένο αυτό σκοπό τον συνδέει με τον περιορισμό πώς ή προστασία και ανάπτυξη της προσωπικότητας των νέων δεν θα πρέπει πάντως να θίγει την ελευθερία έκφρασης και διάδοσης των κινηματογραφικών έργων!

Είναι φανερό κατά τη διάταξη αυτή πώς ή προστασία των κινηματογραφικών έργων μπαίνει σαν πρωταρχικής σημασίας σκοπός απέναντι στους άλλους σκοπούς που τάσσει το σύνταγμα για την «παιδεία του λαού» και ή προστασία των κινηματογραφικών παραγωγών πάνω από την προστασία των πολιτών και μάλιστα των νέων, για την όποια προστασία των τελευταίων (της νεότητας γενικά) «Το κράτος λαμβάνει ειδικά μέτρα», κατά το άρθρο 21 παρ. 3 του συντάγματος.

Πρέπει λοιπόν για να έπιτευχθεί ο σκοπός αυτός, ή Έπιτροπή Νεότητας να μη δεσμεύεται από πολλά και συγκεκριμένα κριτήρια και μάλιστα ήθικολογικής φύσεως, σαν κι' αυτά που προκύπτουν από την διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 16 του συντάγματος, αλλά να έχει τη δυνατότητα να κινείται ελεύθερα μέσα στα πλαίσια ενός γενικού και άοριστου σκοπού που θα μπορεί να προσαρμόζεται κάθε φορά στο βασικό σκοπό του σχεδίου.

Έτσι, ή Έπιτροπή Νεότητας που υποτίθεται πώς είναι ταγμένη για την προστασία της νεότητας, μεταβάλλεται τελικά σε όργανο προστασίας των πάσης φύσεως κινηματογραφικών έργων μέσα στο χώρο της νεότητας!

Το σχέδιο όμως δεν περιορίζεται μόνο στην έπιτευξη του στόχου αυτού, αλλά έπιδιώκει περαιτέρω να κατοχυρώσει και νομοθετικά τις αποφάσεις της Έπι-

τροπή από κάθε δικαστική κρίση, ορίζοντας στη διάταξη της περ. 1 του άρθρου 36 πως «η άσκηση του δικαιώματος αυτού (δηλ. της δημόσιας προβολής στους ανήλικους μιᾶς ταινίας που πήρε πιστοποιητικό καταλληλότητας από την Έπιτροπή Νεότητας) αποκλείει τὸν ἄδικο χαρακτήρα που μπορεί να δοθεῖ στην προβολή της ταινίας με τὴν ἐφαρμογή των διατάξεων για τὰ ἄσεμνα θεάματα».

Δηλ. ἔστω καὶ ἂν μιὰ ταινία θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηριστεῖ ὡς ἄσεμνη με βάση τις ἰσχύουσες για τὰ ἄσεμνα θεάματα διατάξεις, ἐφόσον ἡ Έπιτροπή Νεότητας τὴν ἔκρινε κατάλληλη για νὰ παιχτεῖ στους ἀνήλικους καὶ ἐχορήγησε τὸ σχετικὸ πιστοποιητικὸ, ἢ ἀπόφαση αὐτῆς τῆς Έπιτροπῆς δεσμεύει τὰ δικαστήρια καὶ κατισχύει τῶν περι ἄσέμων σχετικῶν διατάξεων!

Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, στ' ὄνομα τῆς ἐλευθερίας τῆς ἔκφρασης καὶ τῆς διάδοσης τῶν κινηματογραφικῶν ἔργων, ἀνοίγεται διάπλατα ὁ δρόμος για τὴν εἰσβολή τῶν πάσης φύσεως ἄσέμων κινηματογραφικῶν ἔργων καὶ μέσα στὸν ἴερό καὶ εὐαίσθητο χῶρο τῆς νεότητας!

Ἡ ἐπιδικώμενη πᾶνω ἀπὸ τὴ διάταξη τῆς περ. 1 τοῦ ἄρθρου 36 τοῦ σχεδίου κατοχύρωσε τῶν ἀποφάσεων τῆς Έπιτροπῆς ἀπέναντι στὴ δικαστικὴ ἐξουσία δὲν εὐσταθεῖ ἀπὸ συνταγματικὴ ἀποψη γιατί προσκρούει σὲ βασικὲς διατάξεις τοῦ συντάγματος που καθορίζουν τὴ δικαιοδοσία τῶν ποινικῶν δικαστηρίων, τὴ φύση, ἀρμοδιότητες καὶ ἐξουσίες τῆς δικαστικῆς λειτουργίας καὶ τὸ δικαίωμα παροχῆς ἔννομης προστασίας που ἔχει ὁ κάθε πολίτης.

Ἡ ἀπόφαση ἀριθ. 12.654/1978 τοῦ Πλημμελειοδικείου Ἀθηνῶν (βλ. Ποιν. Χρον. 1978, 639), που ἀντιμετώπισε παρόμοιο θέμα με βάση τις ἰσχύουσες διατάξεις, ἔκρινε ὡς ἀντισυνταγματικὲς τις ἀπόψεις που ὑποστηρίχτηκαν σχετικὰ με τὴν δεσμευτικότητα τῶν ἀποφάσεων τῶν κατὰ τὸ ΝΔ 1108/42 Έπιτροπῶν προληπτικοῦ ἐλέγχου με βάση τις ἀκόλουθες σκέψεις που, παρὰ τὴν ἐπιδιωκόμενη με τὸ σχέδιο νομοθετικὴ κατοχύρωση τῶν

ἀντίστοιχων ἀποφάσεων τῆς Έπιτροπῆς Νεότητας, ἐξακολουθοῦν νὰ ἔχουν πλήρη ἐφαρμογή καὶ στὴν περίπτωση τῆς διατάξεως τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 36, γι' αὐτὸ καὶ παραθέτονται αὐτούσιες:

«Τὰ τακτικὰ ποινικὰ δικαστήρια, ὡς τὸ παρὸν, ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς κατ' ἄρθρον 96 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος δικαιοδοσίας των πρὸς κολασμὸν τῶν ἐγκλημάτων καὶ λήψιν πάντων τῶν κατὰ τοὺς ποινικοὺς νόμους μέτρων, δικαιούνται νὰ ἐλέγχουν τὴν οὐσιαστικὴν καὶ τυπικὴν νομιμότητα τῶν διοικητικῶν πράξεων, καθ' ὃ μέρος ἀπαιτεῖται τοῦτο πρὸς σχηματισμὸν κρίσεως περὶ τελείσεως ἢ μὴ ἐγκλήματος ἢ τῆς ἀνάγκης λήψεως μέτρου προβλεπομένου ὑπὸ ποινικοῦ νόμου, διότι, ἄλλως ἐὰν δηλ. δὲν τοὺς ἀνεγνωρίζετο δικαιοδοσία πρὸς παρεμπίπτοντα ἔλεγχον αὐτῶν θὰ ἡμποδίζοντο παρὰ τὸ σύνταγμα νὰ κολάσουν τοὺς ἐκδότας αὐτῶν καὶ τοὺς καλυπτομένους ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς νομιμότητος μιᾶς διοικητικῆς πράξεως παρὰ τῆς τῶν ποινικῶν νόμων καίτοι οὗτοι ὡς πολῖται «Ἕλληνες ὑπόκεινται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν των (ἄρθρ. 4 παρ. 1, 8 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος)». Ἐπομένως ὁ ἰσχυρισμὸς... ὅτι τὸ παρὸν δικαστήριον δὲν ἔχει δικαιοδοσίαν νὰ χαρακτηρίσει ὡς ἄσεμον τὴν ἐπιδικὸν ταινίαν, ἐφ' ὅσον ἐπετράπη ὑπὸ τῆς κατὰ νόμον Έπιτροπῆς ἢ δημοσίας προβολῆ αὐτῆς, εἶναι μὴ νόμιμος καὶ ἀπορριπτέος.

Σημειωτέον ὅτι εἰς τὰς... προβλεπομένας ἐπιτροπὰς δὲν παρεχωρήθη διακριτικὴ ἐξουσία νὰ κρίνουν πότε ἢ ἐλεγχομένη κινηματογραφικὴ ταινία προσκρούει εἰς τὸν νόμον καὶ εἰδικῶς εἰς τὰς διατάξεις περὶ ἄσέμων, ἀλλὰ μόνον ἢ εὐχέρεια νὰ κρίνουν περαιτέρω, προϋποτιθεμένου ἀπαραιτήτως δηλ. ὅτι αὕτη δὲν ἀντιβαίνει εἰς τὸν ὡς ἄνω νόμον, μήπως παρὰ ταῦτα, ἦτοι παρὰ τὸ σύννομον αὐτῆς «ὑπάρχουν ἐν αὐτῇ στοιχεῖα ἐπιλήψιμα δυνάμενα νὰ ἐπιδράσουν ἐπιβλαβῶς εἰς τὴν νεότητα...». Ἐπομένως αἱ ὡς ἄνω ἐπιτροπὰί, δὲν ἔχουν διακριτικὴν ἐξουσίαν, οὔτε νὰ προσδιορίσουν τὴν ἐν τῷ νόμῳ ἔννοιαν

του άσέμνου κατά τρόπον διάφορον του νομίμου, ούτε να έπιτρέψουν ή μη την προβολήν ταινίας άσέμνου, δεσμευόμεναι και αυτάί, ως πäs πολίτης, από την διά διεθνούς συμβάσεως κυρωθείσης διά τών νόμων 4311/1929 και 2806/1953 άνειλημμένην ύποχρέωσιν της Έλληνικής Πολιτείας όπως θεωρεί πράξιν κολλάσιμον ποινικώς μεταξύ άλλων και την εισαγωγήν, έμπορίαν, ένοικίασιν έπαγγελματικήν, δημοσίαν έκθεσιν κλπ. άσέμνων κινηματογραφικών ταινιών και όπως άπαγορεύει τάς πράξεις ταύτας έπ' άπειλή ποινής και δη σήμεραν ή δέσμευσις αύτη, συμφώνως προς τό άρθρον 28 παρ. 1 του συντάγματος, κατισχύει «πάσης άντιθέτου διατάξεως νόμου».

Έξ άλλου και έκ της φύσεως της δικαστικής λειτουργίας (άρθρ. 26 παρ. 3 και 87 παρ. 1 του Συντάγματος), τών άνατιθεμένων εις αύτην άρμοδιοτήτων και έξουσιών (87 παρ. 2, 93 παρ. 4, 94, 95, 96 Συντάγματος) και του δικαιώματος έκάστου πολίτου όπως προσφύγη ένώπιον δικαστηρίου προς προστασίαν τών δικαιωμάτων και συμφερόντων του (άρθρ. 20 παρ. 1 Συντάγματος) άντλείται έπιχειρήματα υπέρ της άπόψεως ότι ή περι τού άσέμνου έν τη έννοία του νόμου κρίσις άνήκει τελικώς εις τό δικαστήριον, τό όποιον δικάζει ιδιωτικήν,

ποινικήν ή διοικητικήν διαφοράν μεταξύ πολίτου και διοικήσεως ή άλλου πολίτου, άνανύψασαν έκ της προβολής κινηματογραφικής ταινίας χαρακτηριζομένης υπό τών μέν ως άσέμνου και υπό τών δέ ως μη τοιαύτης, δεδομένου ότι ούδαμου έν τω νόμω όρίζεται άποκλειστική και δεσμευτική άρμοδιότης όργάνου τινός προς τοιούτον χαρακτηρισμόν, όπωσδήποτε δέ και άν όρίζετο ή σχετική διάταξις θά ήτο άνεφάρμοστος ως άντισυνταγματική (άρθρ. 93 παρ. 4 του Συντάγματος), άφου θά ύπεκαθίστα την κρίσιν του δικαστηρίου διά της κρίσεως άλλου όργάνου επί θέματος άνήκοντος εις την δικαιοδοσίαν της δικαστικής λειτουργίας δηλ. επί ύπαγωγής πραγματικών περιστατικών εις την έννοιαν ποινικού νόμου.

Γιά άλλους τούς παραπάνω λόγους και ή διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 36, ως προς τό σημείον της εκείνο με τό όποίο καθιερώνει δεσμευτικότητα τών αποφάσεων της Έπιτροπής Νεότητας άπέναντι στη δικαστική έξουσία, είναι άνίσχυρη και άνεφάρμοστη ως άντισυνταγματική.

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαίον περιοδικόν. Κυκλοφορεί την 1ην έκάστου μηνός. Ίδιοκτήτης: «Χριστιανική Ένωσις Ακτίνες», δδός Καρύτση 14, 105 61 Αθήναι, Τηλ. 3235-023. Έκδότης και Διευθυντής Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Ίατρίδης, Παρθενώνος 26, 117 42 Αθήναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Βλ. Δ. Σταματόπουλος, Ίπποκράτους 189, 114 72 Αθήναι. Τιμή τεύχους δρχ. 40. Έτησία συνδρομή, έσωτερικού δρχ. 400, έξωτερικού δολ. 10. Η διεύθυνσις έπιφυλάσσει εις έαυτήν τό δικαίωμα να μη δημοσιεύση ή να συντέμνη κατά την κρίσιν της οίονδήποτε χειρόγραφα. Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα, ή μή, δέν επιστρέφονται. Αναγγελία έντύπων έν γένει και βιβλιοκρισίαι δέν δημοσιεύονται.

Τόπος εκδόσεως: Αθήναι, Μάρτιος 1986

Ἐπίκαιρα

ΟΣΟΙ ΠΙΣΤΟΙ !

Ἔτσι θέλει ν' ἀρχίση σήμερα ἡ στήλη τὰ λίγα λόγια (γιατὶ τὰ πολλὰ «εἶναι φτώχεια»), πού θ' ἀφιερῶση στό κ α μ ά ρ ι του ἀνθρώπου καὶ τοῦ νεώτερου Ἑλληνισμοῦ, τὴν 25 Μαρτίου, μὲ τὴ διπλῆ ἐπέτειο, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τῆς Ἐθνεγερσίας: "Ὅσοι πιστοί! Ἄς μείνουν μακρυὰ — ἀφοῦ ἔτσι θέλουν! — οἱ ἀμετανόητοι «κουλτουριάρηδες», μακρυὰ ἀπὸ τὰ «Ἅγια τῶν Ἁγίων», τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς Ἰδέας τῆς Ἑλληνικῆς. Ὁ λόγος ἐδῶ δὲν εἶναι γι' αὐτούς, τοὺς λίγους καὶ ἀσήμαντους (κι' ἂς κάνουν, προσωρινά, τόσο κακό, ἐπειδὴ «ἔχουν τὰ μέσα» κι' ἀγωνίζονται νὰ μᾶς σκεπάσουν μὲ τὸν θόρυβο πού δημιουργοῦν). Ἄς τοὺς ξεχάσουμε κι' ἐμεῖς σήμερα — καὶ μαζί μ' αὐτούς, εἶναι ἀλήθεια, θὰ χρειαστῆ νὰ ξεχάσουμε κι' ἕναν κάπως πλατύτερο κύκλο «γραμματισμένων», πού χρησιμοποιοῦν τὰ γράμματα πού ἔμαθαν γιὰ νὰ ἐξευτελίσουν τὸν ἑαυτό τους, προβάλλοντας κι' ἐπιδεικνύοντας τὴν ἀδιαφορία τους γιὰ τὴν πατρίδα πού τοὺς γέννησε. Κατάφεραν ἔτσι σ' ἕνα σημαντικό μέρος τοῦ κόσμου τῶν γραμματισμένων μας ν' ἀντηγῆ σὰν κάτι παράτονο σήμερα κάθε τι τὸ ἀληθινὰ πατριωτικό!

Ἄλλὰ αὐτά, ὡς ἐδῶ, εἶναι γνωστά — καὶ ἀξιοθρήνητα. Αὐτὸ πού θέλει νὰ πῆ ἡ στήλη, κι' ἂν μπορούσε θὰ τὸ σάλπιζε παντοῦ ὅπου πατάει ἑλληνικὸ πόδι, εἶναι νὰ μὴ ν π ι σ τ ε ὑ ο υ μ ε σ τ ῆ ν ψ ε ὑ τ ι κ ῆ ἐ μ φ ά ν ι σ ι τῆς ἐπιφάνειας, ἀλλὰ ν' ἀφουγκραζώμαστε τὴ στέρα χριστιανικὴ καὶ ἑλληνικὴ καρδιά πού χτυπάει μέσα στό στήθος τοῦ μεγάλου ὄγκου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀκόμα κι' ἐκείνου πού ζῆ

στὴν ξενιτειά, ἴσως ἐκείνου ἀκόμη περισσότερο. Λαὸς ἑλληνικὸς δὲν εἶναι αὐτοὶ πού σήμερα κάνουν φασαρία, ἔστω κι' ἂν φαίνονται — ἢ καὶ εἶναι — πολλοί. Λαὸς ἑλληνικὸς εἶναι τὸ μεγάλο πλῆθος, ὁ μεγάλος ὄγκος τῶν Ἑλλήνων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, πού ἀντὶ νὰ κάνουν θόρυβο, δ ο υ λ ε ὑ ο υ ν, σὲ στεριά καὶ σὲ θάλασσα, ὑποφέρουν, ἀλλὰ προσφέρουν καὶ δημιουργοῦν. Α ὕ τ ο ἰ σ τ ῆ ρ ῖ ζ ο υ ν τ ὸ ν τ ὅ π ο. Οἱ περισσότεροι δὲν εἶναι «γραμματισμένοι», ἴσως εἶναι καὶ «πτωχοὶ τῶ πνεύματι», πολλές φορές φταῖνε κι' οἱ ἴδιοι γιατί δὲν ἐφρόντισαν νὰ συγκεντρώσουν πληροφορίες — τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι κάποτε, ἴσως συχνά, πέφτουν θύματα τῆς εὐπιστίας τους. Ἄλλὰ τὸ κακὸ μπορεῖ, βέβαια, νὰ ὑπάρξη, δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ σταθῆ, νὰ διατηρηθῆ, νὰ στεριώσῃ. Γρηγορώτερα ἢ ἀργότερα, ἢ πλάνη ἢ ἡ ἀπάτη φανερώνονται.

Τὸ μεγάλο λοιπὸν ἑλληνικὸ πλῆθος πού δουλεύει καὶ δὲν τοῦ ἀρέσουν — ἄλλωστε καὶ δὲν ἔχει καιρὸ — τὰ λόγια, μένει σ ι ω π η λ ὀ, τόσο ὥστε κάποτε νὰ νομίση κανεὶς καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει. Εἶναι ὅμως ὁ σ ι ω π η λ ὀ ς γ ἱ γ α ς, (ὄχι, βέβαια, χωρὶς ψεγάδι, ἀναμάρτητος), πού τὸν εἶδαμε νὰ μεγαλοφυγῆ — ὄχι μόνο ἐμεῖς, ἀλλὰ καὶ ὁ κόσμος ὅλος — κάθε φορὰ πού χρειάστηκε, στοὺς αἰῶνες!

Αὐτὸς ὁ Ἑλληνικὸς Κόσμος, οἱ πιστοί, πού εἶπαμε, γιορτάζει σήμερα: Τὸν Εὐαγγελισμὸ τῆς ἀνθρώπινης Σωτηρίας — γιὰ τώρα καὶ γιὰ πάντα — διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ τὸν ξεσηκωμὸ τοῦ Γένους στὰ 1821 «γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν Πίστι τὴν Ἅγια καὶ τῆς Πατρίδας τὴν Ἐλευθερία».

ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΠΟΛΟΙΠΟΥΣ

Είπαμε να ξεχάσουμε σήμερα τους «κουλτουριάρηδες». 'Αλλά «δέν τὸ πάει ἡ ψυχὴ μας!» 'Αδέρφια μας εἶναι κι' αὐτοί. Θέλουμε νὰ τοὺς μιλήσουμε. Κι' ἀφοῦ γιὰ τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ γεγονότα ποὺ γιορτάζουμε στὶς 25 Μαρτίου, τὸν Εὐαγγελισμό, μιλάει τὸ περιοδικὸ αὐτὸ σ' ὄλα του τὰ φύλλα, δηλαδὴ ἐδῶ καὶ πενήντα (σχεδόν, παρὰ δύο!) χρόνια, ἄς κουβεντιάσουμε μὲ τοὺς ἀδελφούς «κουλτουριάρηδες» γιὰ τὸ ἄλλο γεγονὸς ποὺ ἑορτάζουμε, δηλαδὴ τὸν τόσο δυσσημισμένο — ἀπ' αὐτούς — πατριωτισμό:

Πρῶτα-πρῶτα θὰ τοὺς ποῦμε ὅτι... δὲν τοὺς πιστεύουμε, δὲν πιστεύουμε δηλαδὴ ὅτι δὲν εἶναι κι' αὐτοὶ "Ἕλληνες πατριῶτες! Εὐχόμεαστε νὰ μὴν ἔρθῃ ἡ κρίσιμη ὥρα, ἀλλὰ εἴμαστε θέβαιοι ὅτι σὲ μιὰ τέτοια περίστασι θ' ἀποδείξουν ὅτι ἐμεῖς εἶχαμε δίκιο! Μποροῦν κι' ἀπὸ τώρα νὰ τὸ καταλάβουν, γιὰτὶ σίγουρα κι' αὐτῶν ἡ καρδιά δακρῦζει κάποτε ἀπὸ συγκίνησι μπροστὰ σὲ κάποιον Ἕλληникὸ θαῦμα. Εἶναι λοιπὸν κι' αὐτοὶ πατριῶτες, ἀλλὰ, ἀπλούστατα, ν τ ρ ε π ο ν τ α ι ν ἄ τ ὸ δ ε ι ξ ο υ ν ! Καί γιὰτὶ; 'Επειδὴ στὴ σύγχρονη κοινωνία ζοῦμε μέσα σὲ κάτι σὰν σ ύ ν ν ε φ ο ἄ π ὸ ἰ δ έ ε ς ἄ ρ ν η τ ι κ έ ς γ ι ἄ κ ἄ θ ε σ ω σ τ ὸ ! Εἶναι κάτι σὰν μόδα, ποὺ σοῦ ἐπιβάλλεται ἂν δὲν ἔχῃς ἀρκετὴ δύναμι γιὰ ν' ἀντισταθῆς. "Ὅπως ἂν δὲν συμμορφωθῆς μὲ τὴ μόδα, ἔτσι καὶ ἂν δὲν συμπορευθῆς μὲ τὶς ἰδέες τῆς ἀθεΐας καὶ τῆς καταδίκης τοῦ πατριωτισμοῦ, θὰ φανῆς «ἀρχαῖος», καθυστερημένος, ἀναχρονιστικὸς. 'Αλλὰ μὲ τὴ μόδα δὲν διακινδυνεύουμε — ὅπως μὲ τὶς ἰδέες αὐτές — τὴ ζωὴ μας!

Μιὰ κάποια δικαιολογία μπορεῖ νὰ ἔχῃ ἡ καταδίκη τοῦ πατριωτισμοῦ ἐπειδὴ, ὄχι ὁ πατριωτισμὸς ἀλλὰ ὁ σωβινισμὸς, ἔχει φέρει στὸν κόσμον πολλὴ δυστυχία. 'Αλλὰ τὸ ὅτι ἡ κατ'ἀχρησι, τοῦ φαγητοῦ παραδ. χάρι, προκαλεῖ πολλὰ δεινὰ, αὐτὸ δὲν σημαίνει πῶς πρέπει

... νὰ πάθουμε νὰ τρῶμε! Κι' ἄλλωστε τὸ Ἕλληνικὸ "Ἔθνος, σ' ὄλη τὴ μακραίωνη ἱστορία του, χρησιμοποίησε τὸν πατριωτισμὸ του ὄχι γιὰ νὰ θλάψῃ ἄλλους λαούς, ἀλλὰ γιὰ νὰ τοὺς ὠφελήσῃ, παραδ. χάρι — κάτι ...ἐλάχιστο! — ἐπὶ χίλια χρόνια νὰ τοὺς προστατεύῃ, προτάσσοντας τὰ στήθη του στὶς ὀρδές τῶν βαρβάρων...

Μιλήσαμε παραπάνω γιὰ τὴν εὐπιστία τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων. Μπορεῖ νὰ ἔναι «συγγνωστή», ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ τὴν ἐπιτρέπουμε στὸν ἑαυτὸ μας: "Ἄς ἐρευνούμε λοιπὸν καὶ τὴν περίπτωσι νὰ κρύβουν αὐτοὶ οἱ διεθμισμοὶ τοὺς χειρότερους σωβινισμοὺς. "Ἡ νὰ εἶναι, ἀπλούστατα, ἀνοησίες. Γιατὶ ὅπως δὲν μπορεῖ ν' ἀγαπᾷ τοὺς συμπολίτες του κάποιος ποὺ δὲν ἀγαπᾷ τὴν ἴδια του τὴν οἰκογένεια, ἔτσι δὲν γίνεται καὶ ν' ἀγαπᾷ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους ἕνας ποὺ δὲν ἀγαπᾷ τοὺς συντοπίτες του. 'Ἐνῶ τὸ ἀντίθετο, τὸ ν' ἀγαπᾷ δηλαδὴ ὄλους τοὺς λαοὺς ἕνας σωστὸς πατριώτης, ὄχι μόνο μπορεῖ νὰ γίνῃ, ἀλλὰ καὶ εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ γίνῃ. Τὰ μεγάλα δὲν τὰ πετυχαίνει κανεὶς παρὰ σκαλοπάτι-σκαλοπάτι, μὲ πολλὴν ἀγῶνα καὶ περισσότερη ὑπομονή. Τὰ ἄλλα, τὰ μεγάλα λόγια, ἂν δὲν εἶναι ἐγωῖσμοι, εἶναι ψευτιές.

Κι' ἄς τελειώσουμε μὲ τὸ σπουδαιότερο: 'Ὁ πατριωτισμὸς, ὁ σωστός, αὐτὸς ποὺ ὄνειρό του κι' ἐπιδιώξῃ του ἔχει ὄχι νὰ καταστρέψῃ ἢ νὰ θλάψῃ ἕναν ἢ περισσότερους ἄλλους λαοὺς, ἀλλὰ νὰ τοὺς μεταδώσῃ ὅ,τι καλὸ ἔχει αὐτός (κι' ὁ Ἕλληникὸς λαὸς ἔχει νὰ μεταδώσῃ τὸν Ἕλληникὸ πολιτισμὸ «τετελειωμένο» μὲ τὴ Χριστιανικὴ Πίστι) εἶναι μιὰ ψυχικὴ στάσι ποὺ κ α λ λ ι ε ρ γ ε ἰ τὸν ἄνθρωπο πρὸς τὴν ἀνωτερότητα καὶ ὀδηγεῖ στὴν ἀληθινὴ εὐτυχία. Πόσο καλύτερα θὰ μᾶς τὸ πῆ αὐτὸ ὁ ἔθνικὸς Ποιητής, ὁ Διον. Σολωμός, ἂν διαβάσουμε σήμερα τοὺς «'Ελεῦθερος Πολιὸρκημένους» του!

Π. ΚΛΩΝΑΡΗΣ

ΑΚΤΙΝΕΣ ΜΑΡΤΙΟΣ 1986

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

*Κατάλογος τῶν βιβλίων πὸν ὑπάρχουν σήμερα στὰ γραφεῖα
τῶν «Ἀκτίνων»*

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗ- ΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Α' 300	ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ —Η ΑΡΜΟΝΙΑ 350
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗ- ΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Β' 300	Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΣ (Β' ἔκδοσις) 200
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗ- ΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμ. Α' 300	ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ ΜΟΥ 200
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗ- ΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμ. Β' 300	ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ 200
Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΣΦΑΙΡΑ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ 700	ΤΑ ΑΝΩΜΑΛΑ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟ- ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ 200
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (γιὰ ἀγόρια ἀπὸ 16 ἐτῶν καὶ ἄνω) 500	Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΜΑ- ΘΗΤΟΥ 200
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (γιὰ κορίτσια ἀπὸ 16 ἐτῶν καὶ ἄνω) 500	ΤΑ ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΑΙΔΙΑ 200
ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΛΛΗΝΑ ΝΕΟ 100	ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΙ ΤΟΥ 200
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ —Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ 200	ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡ 200
	ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ 200
	Ο ΑΡΤΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ 250

*Οἱ συνδρομηταὶ τῶν «Ἀκτίνων» πὸν ἐπιθυμοῦν νὰ προμηθευθοῦν
βιβλία ἀπὸ τὸν ὡς ἄνω κατάλογον παρακαλοῦνται νὰ τηλεφωνήσουν
εἰς τὸ τηλέφωνον τῶν «Ἀκτίνων» 32 35 023.*

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Υ Π Ο

Α Ρ. Α. Α Σ Π Ι Ω Τ Η

ΨΥΧΙΑΤΡΟΥ

Περιλαμβάνει σε 6' έκδοση τις μελέτες:

- 1) ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
- 2) ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ
- 3) ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Πωλείται σε όλα τα βιβλιοπωλεία του Κέντρου και των Έπαρχιών.
Κεντρική διάθεση των τόμων και παραγγελίες: Γραφεία Περιοδικού
«Άκτινες», Καρύτη 14 — 105 61 Αθήναι, — τηλ. 32 35 023.
